

Caiete Silvane

Revistă de cultură a Sălajului editată de Centrul Culturii Tradiționale,
sub egida Consiliului Județean Sălaj, a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău

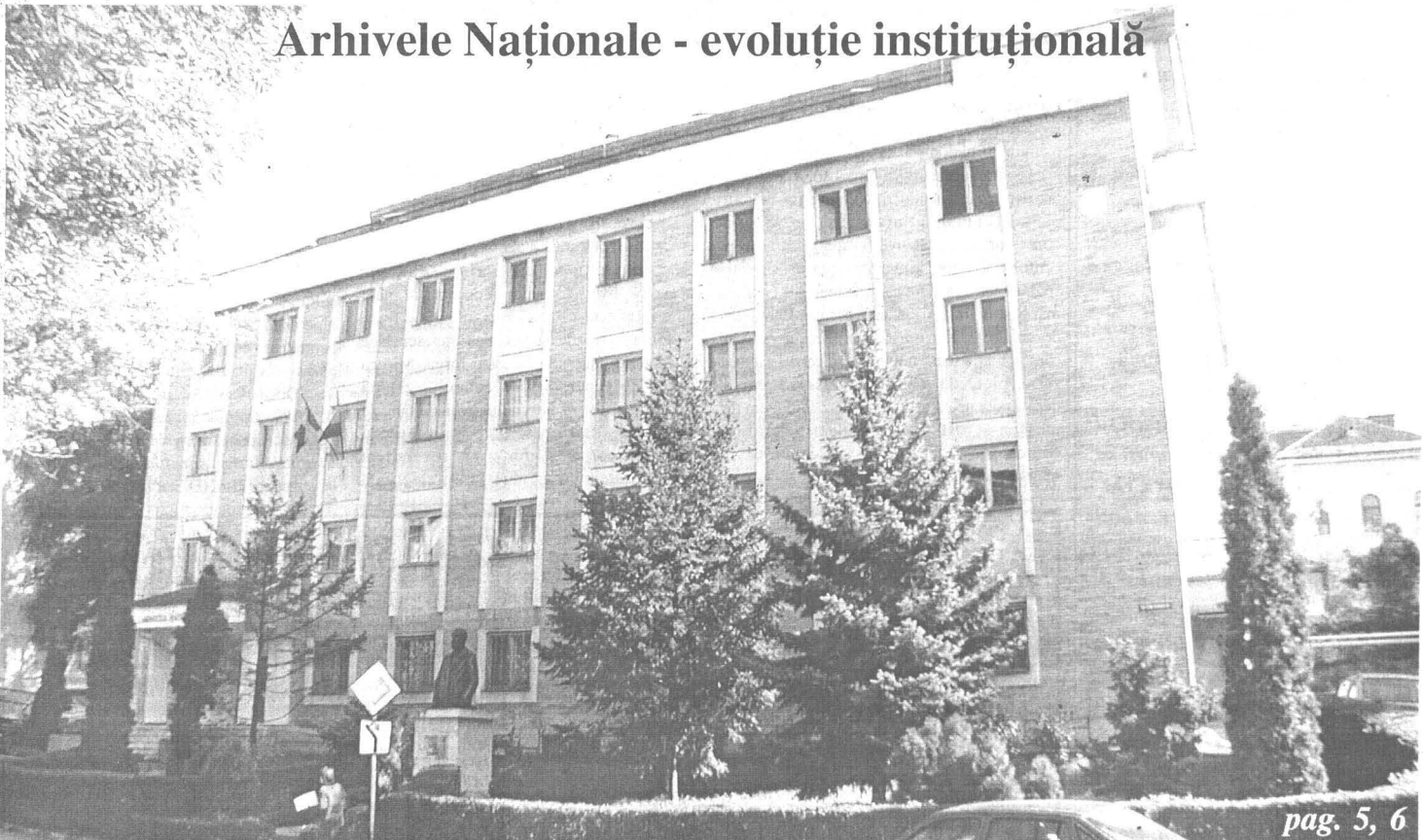
Serie nouă, Anul II, Nr. 10 (22), noiembrie 2006. Apare până în data de 15 a fiecărei luni. Preț: 2 lei noi (20.000 lei vechi)

Zilele Bibliotecii Județene - Sălaj -
19 - 21 octombrie 2006

pag. 4, 5

Arhivele Naționale - evoluție instituțională

pag. 5, 6

Semnează în acest număr: Elena MUSCA, Daniel HOBLEA, Ileana PETREAN-PĂUȘAN, Florica POP, Dănuț POP, Marin POP, Ioana CODRE, Ioan POP, Mihnea CĂPRUȚĂ, Ioana-Meda NEAGA, Nicolae PAȘCA, Daniel MUREȘAN, Daniel SĂUCA, Uca-Maria IOV.

Editorial

Lumea noastră
de astăzi

Trăim
astăzi într-o
lume care se
recompune,
într-o lume
care învață să
se poarte, să se promoveze, care-și
descoperă rolul și locul. Probabil că
undeva pe drum, noi, românii am
piedut mesajul esențial al vieții
noastre ca ființe sociale de
conviețuire și progres și ne-am
rătăcit într-un tunel, fiecare dintre
noi văzând o altă lumină, la alt
capăt al tunelului sau în
ramificațiile sale. La un moment
dat, în 1990, ne-am reîntâlnit. Dar
nu ne-am regăsit așa cum eram
înainte de intrarea în tunel, chiar
dacă am crezut, inițial, sau am
sperat acest lucru.

și atunci s-a întâmplat ceva
neasteptat, dar, pare-se, firesc:
fiecare dintre noi crede în adevărul
și în dreptatea lui. De cele mai
multe ori nu comunicăm sau nu
negociem corect. Și nu respectăm
regulile pe care noi înșine, sau cei
pe care i-am desemnat să le facă,
le-au elaborat și aprobat. Fără
reguli clare și fără respectarea lor
nu suntem valoroși. Chiar dacă
suntem a șaptea țară europeană din
punct de vedere demografic. Sau
tocmai de aceea, pentru că un
popor mare, nedisciplinat, poate
ridica probleme deosebite.

Vrem drepturi europene, vrem
ajutor comunitar și le vom primi în
anul care bate la ușă. Oare vom ști
ce să facem cu ele? Vom înțelege că
atunci când intri în casa unui om
trebuie să-i respecti regulile și
proprietatea, iar UE este aidoma
unei case populate, care ne
primește? Cât suntem de dispuși să
învățăm și cât suntem de dispuși să
muncim pentru a prospera? Cred
că puterea exemplului este cea mai
puternică. Va trebui să aflăm că, în
țările prospere, oamenii se culcă
seara la ora 9-10, pentru ca a doua
zi să fie în perfectă stare de muncă,
să respecte dreptul la intimitate al
fiecărui individ, să ne respectăm
reciproc. Închei prin a aminti
tuturor o maximă: uneori, nu
conțează ceea ce e bine sau rău,
conțează ceea ce ai pe conștiință.

Elena MUSCA

Zalăul - un centru de cultură?

"Este o mare tristețe în a nu vedea binele în bine." N. Gogol

Dacă poate deveni Zalăul un "centru de cultură"? Poate ieși ceva bun din Galileea? - se întreba fariseii Noului Testament...

Depinde din ce perspectivă privim problema: este cultura un scop sau un mijloc? Dacă o privim ca scop, așa cum fac cei mai mulți, lucrurile ar fi destul de simple și s-ar reduce, în definitiv, la o chestiune de timp și de... bani. Însă, din nefericire, pierzându-i-se sensul originii și destinației ei transcendente, cultura a căzut, și ea, în imediat și derizoriu. S-a uitat că, în fond, ea nu poate fi, ca de altfel nimic altceva, decât un mijloc, o cale dacă vreți, către o realitate ce o depășește nemăsurat în profunzime și

Un bun început pentru depășirea acestei stări de fapt - utopic, se pare, din păcate - ar fi o asceză, o reținere, pe o perioadă determinată de timp, în privința oricărei obiectivări în domeniul culturii, însoțită, firește, de un necruțător examen de conștiință: de ce scriu, de pildă, sau de ce pictez? Care este, cu alte cuvinte, motivația reală a acestor acte? Care este semnificația și destinația lor? Sunt ele, pentru mine, niște necesități vitale, absolute (cât poate fi ceva "absolut" în ordinul relativului), sau doar rezultatele unor impulsuri conjuncturale, superficiale, ce nu-mi implică întreaga profunzime a ființei? N-ar strica, o

interbelică prin Constantin Noica sau Dumitru Stăniloae, dar, în lipsa unui mediu cultural favorabil, lucrurile au rămas în stadiul unui experiment de catacombă, fără implicații serioase.

Ne lipsește, prin urmare, elita (căreia-i vor trebui ani buni să renască din propria-i cenușă), intelectualitatea care, pentru vremurile apocaliptice de astăzi, să redefinească, prin exemplaritatea destinului ei, sensul primatului spiritual, atât de problematizat de interbelici. Până atunci, orbiilor vor continua să conducă la groapă alți orbi, până când (cel puțin) unuia din ei îi vor cădea solzii de pe ochi și, asemenea

importantă. Pentru cei ce nu țin seama de această realitate, biblioteca ia locul paradisului și cultura devine un summum spiritualis sieși suficient, cu neputință de depășit.

Se-nțelege că, din perspectiva culturii ca mijloc, întrebarea pusă la-nceput devine "puțin" cam nerealistă; sau, dacă am putea s-o luăm într-adevăr în serios, ea nu s-ar aplica doar Zalăului, ci oricărui oraș din lume... Și asta pentru că, din acest punct de vedere, nu există decât mici diferențe calitative între diferitele comunități umane actuale, toate pierzându-și, în ultimă instanță, caracterul tradițional.

Întrebarea ar fi: cum pot deveni adevărate centre de cultură toate orașele lumii? Prin înmulțirea instituțiilor de cultură, prin atragerea cât mai multor oameni spre activitățile culturale? Nu vi se pare că, dimpotrivă, din această perspectivă cantitativă, specifică modernității, suntem pur și simplu sufocați de o cultură inflaționistă, că asistăm neputincioși la o proliferare absurdă a "produsului cultural", la o degradare a actului de cultură dusă, uneori, până la completa lui denaturare? Și n-a contribuit această proliferare găunoasă la confuzia de valori, la rădăcirea spirituală în care se zbate cea mai mare parte a omenirii? Cum să mai găsești firul Ariadnei în această Babilonie dezduzmezeită, în acest vacarm cosmopolit în care aproape toată lumea se pricepe la toate, scrie, pictează, cântă și dansează într-o desăvârșită necunoștință de cauză? Cultura de masă a fost doar un ideal absurd al comunismului, ci este însăși "chintesenta" mentalității moderne.

vreme, să cultivăm o cultură a tăcerii, dacă putem spune așa, tocmai pentru a putea reda apoi cuvintelor adevărata lor valoare și demnitate: Inefabilul - adevăratul izvor al oricărei creații - merită, totuși, mai multă considerație din partea noastră.

Pe de altă parte - ne place sau nu ne place, vrem sau nu vrem - cultura autentică este problema elitei spirituale a unei comunități; desigur, ea privește, prin reflectare, și comunitatea, calitatea acesteia din urmă depinzând decisiv de calitatea primei. Atingem aici o altă problemă importantă, anume aceea a generațiilor culturale. La noi, prin distrugerea în pușcăriile bolșevice a elitei spirituale ce polariza și orienta cultural tânăra generație, și prin înlocuirea ei cu o pseudo-elită de culturnici ariviști și apatrizi, a rezultat o "cultură" de seră, mai mult sau mai puțin explicit ideologizată, o "cultură" cu rădăcinile amputate. Perioada comunistă a întrerupt, aproape în întregime, transmiterea vie, ca de la maestrul la discipol (cultura presupunând și ea, pe lângă vocație, o lungă și anevoioasă inițiere) a moștenirii culturale a trecutului, acest hiatus fiind umplut artificial prin asimilarea mecanică, livrescă a unor cunoștințe în mare parte falsificate.

Iorga vorbea de o generație Eminescu, Nae Ionescu de generația Nicolae Iorga, Mircea Eliade de generația Nae Ionescu... După loviturile secerei și ciocanului (roșii de sângele nevinovat vărsat), despre ce generație mai poate fi vorba? Unii și-au revendicat continuitatea cu generația intelectuală

omului din peștera lui Platon, va vedea Lumina și-i va călăuzi și pe alții spre ea. Asta nu-nseamnă că, între timp, trebuie să stăm cu mâinile încrucișate și să plângem unii pe umerii altora: suflă Sfântul Duh, ce-i drept, acolo unde vrea El, dar și noi trebuie să binemerităm, pregătind cum se cuvine vasul minții și al inimii... Căci o bună situație în cultură este imposibilă fără resacralizarea ei, dar nu prin formalisme teziste, ci prin regăsirea directă, personală a Obârșiei viei și indestructibile a tuturor lucrurilor și ființelor.

Dacă poate deveni Zalăul un "centru cultural"? De ce nu? La urma urmei, și de pe străduțele lui sunt vizibile Steaua Polară, Carul Mic și Carul Mare, Sirius, Luceafărul, Soarele, Luna și alte minunății trezitoare. În plus, să nu uităm că orașul nostru (ce-or tot fi având unii cu ei?) este străjuit, practic, de păduri, în privința cărora un sfânt (Sf. Bernard, dacă nu mă-nșel) spunea că a învățat mai mult de la ele decât din cărți...

Concluzia? Posibilitatea existenței unui "centru cultural" nu ține de loc, ci de om: un poet "optzecist" consacrat, trăitor în comuna Surduc, dar (re)cunoscut și în cele "metropole", crede sincer că acolo unde se află el este "centrul cultural". Iată un "centru cultural" însușit și itinerant, m-am gândit, cum e în fond orice om pentru care creația este o problemă de destin.

Daniel HOBLEA

* Origini Caiete Silvane, nr. 1/2002, pp. 33-34.

Notă: Continuăm publicarea unor opinii despre starea culturii din județul Sălaj. Așteptăm, în continuare, cu interes, intervențiile Dvs. (D.S.)

Abonați-vă la revista

Caiete Silvane
 pentru tot anul 2007!

Cu numai 1,5 lei noi/lună!

 Prin toate oficiile poștale.
 Sau sună la redacție: 612870.

Caiete Silvane

Caiete Silvane

Educația permanentă - un mod de a trăi, o "practică a libertății"

SĂPTĂMÂNA EDUCAȚIEI PERMANENTE ÎN ROMÂNIA

FESTIVALUL ȘANSELOR TALE

ediția a VII-a

10-18 noiembrie 2006

Educație pentru viață

Organizator:

UZZ DWV

ASOCIAȚIA UNIVERSITĂȚILOR POPULARE GERMANE

Sponsori:

Festivalul șanselor Tale

Mărturisesc că mi se pare cel puțin ciudată (și poate de aceea incitantă) această sintagmă - "Festivalul Șanselor Tale" - pentru "Săptămâna Educației Permanente", proiect european implementat și la noi, începând cu anul 2000. De ce festival? - m-am întrebat. Poate datorită densității și varietății de acțiuni ce contribuie la educația permanentă a adulților. Poate datorită importanței și aprofundării date acestei manifestări. Poate datorită numărului mare de cetățeni implicați activ în acest proiect. Poate, nu în ultimă instanță, datorită bucuriei lăuntrice pe care o simte fiecare om când devine mai cunoscător, mai informat, mai tolerant, mai bun, mai frumos și mai bogat sufletește prin învățare. Sau, cine știe, toate acestea la un loc și alte argumente ne fac să ne obișnuim și să acceptăm și noi sintagma "Festivalul Șanselor Tale" pentru posibilitatea și reușita de a ne putea dezvolta spiritul, de la venirea în viață și în lume și până la exitus, murind, cum spune o vorbă populară, tot "proști", adică departe de a ști totul în toate domeniile cunoașterii umane.

Lansat în Marea Britanie în anul 1992, primul Festival al Învățării a fost preluat ulterior, sub diferite denumiri, de numeroase țări din bătrânul nostru continent, dar și de pe alte meridiane ale lumii, în prezent desfășurându-se în peste 50 de țări. Conferința Internațională de Educație a Adulților din 1997 și Conferința Generală a UNESCO din 1999 au avut un rol deosebit în dezvoltarea și extinderea evenimentului.

Dacă ne gândim că scopul festivalului este promovarea, recunoașterea oficială și implementarea conceptului european de "învățare pe tot parcursul vieții" (Lifelong Learning), ni se pare normal ca această mișcare de autoperfecționare umană continuă să devină un deziderat mondial, fiecare comunitate fiind, în ultimă instanță, atât de bună pe cât de buni sunt cei ce o compun...

Nimic nou sub soare!, veți zice. Mari oameni ai școlii românești, filosofi, istorici, oameni de cultură în general, au promovat principiul necesității educației permanente a maselor de adulți, în România chiar existând o tradiție privind educația pentru populație. Spiru Haret, Nicolae Iorga, Dimitrie Gusti, Simion Mehedinți subliniau necesitatea educației permanente pentru "conștiința de sine".

Învăț tot timpul; am un CV în devenire

"Educația permanentă este un proces de perfecționare a dezvoltării personale, sociale și profesionale pe durata întregii vieți a indivizilor în scopul îmbunătățirii calității vieții, atât a indivizilor, cât și a colectivităților. Aceasta este o idee comprehensivă și unificatoare care include învățarea formală, nonformală și informală pentru dobândirea și îmbogățirea unui orizont de cunoaștere care să permită atingerea celui mai înalt nivel de dezvoltare posibil în diferite stadii și domenii ale vieții" (Dave, R.H., *Fundamentele educației permanente*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991, p. 47-48). Conceptul de educație permanentă este "în mod funcțional bazat pe ideea că învățarea permanentă poate fi dobândită de către indivizi și societăți în moduri diferite și că aceste modalități alternative sunt în stare să conducă spre atingerea celui mai înalt și celui mai bun nivel al calității vieții de către toți" (idem, p. 48).

Teoriile despre conceptul de educație permanentă sunt multe și interesante, cel puțin sub acest aspect problema fiind bine abordată și, de ce să nu recunoaștem, reflecția teoretică depășind cu mult realitatea practică. Nu vom insista foarte mult la tratarea teoretică a conceptului. Vom spune doar că, așa cum remarcă unul dintre respectații teoreticieni ai domeniului, J. Thomas, conceptul de educație permanentă înglobează toate aspectele și dimensiunile actului educativ, iar întregul ce rezultă înseamnă, desigur, mai mult decât suma părților. Este, dacă vreți, o acumulare în spirală. Putem spune că educația permanentă nu este nici un sistem, nici un domeniu educativ, ea este principiul pe care se bazează organizarea globală a sistemului educațional. Educația permanentă este, în aceeași măsură, un proiect individual și un proiect de societate.

Mai mult decât oricând, acum, în mileniul trei, individul nu se poate opri doar la educația formală - de tip școlar. Cu atât mai mult societatea, în ansamblul ei. Alte două mari spații educaționale concurează la împlinirea nevoii de învățare permanentă: educația nonformală, realizată prin instituțiile sociale tot mai numeroase în ultima vreme, cum ar fi mass-media, instituțiile culturale-științifice, unitățile economice, ong-urile cu obiect de activitate în domeniul educațional etc. Și educația informală, ce acoperă gama largă a numeroaselor influențe spontane, nesistematice, tranzitorii. Acestei dimensiuni pe orizontală (axa spațială, dacă vreți), care indică extensia educației în toate sferile existenței și vieții socio-umane, adăugăm dimensiunea verticală (axa temporală), care certifică nevoia extensiei educației pe toată durata vieții individuale. Nici la o vârstă nu e prea târziu să înveți, nu puține sunt exemplele de pensionari - mai ales în țările dezvoltate din punct de vedere economic - care absolvesc studii superioare sau care urmează cursuri în domenii care-i interesează sau pasionează (literatură în general sau chiar "cursuri Shakespeare", istoria artei, în general, sau chiar "curs Picasso"...). Tot timpul avem de învățat, putem și trebuie să o facem. Învățăm din cărți, învățăm de la televizor, învățăm dintr-o conversație, învățăm pe stradă, într-o sală de cinema, într-o sală de teatru, în fața unui tablou sau sculptură, la o ședință cu părinții, la cursurile - mai mult sau mai puțin obligatorii - de perfecționare, la o adunare populară ori dezbateri publică etc., etc. Învățăm singuri, învățăm de la alții. În ultimii ani, învățăm tot mai mult și mai mulți - de pe internet. Prietenul nostru statornic - generosul Google - este tot timpul dispus să ne bombardeze cu informații. Restul depinde de noi.

Cineva spunea că civilizația este forma materializată a culturii, sau ceea ce devii după ce ai uitat tot ce ai citit. A fi civilizat, a trăi civilizat sunt astăzi, în mileniul trei, în contextul unui continent - bătrân și civilizat - unit, din care facem și noi parte și care, începând din ianuarie 2007 ne va recunoaște ca atare, dorință, obligație, scop. Avem de recuperat o grămadă de goluri legate de mentalitate, deprinderi etc., de la civilizația cotidiană, de la ceea ce se întâmplă pe stradă, în blocul, cartierul, curtea, localitatea în care trăim, în familie și la locul de muncă, până la atitudinea civică, sentimentul și atitudinea activă că aparții unei comunități de care îți pasă fie și pentru simplul fapt că îi aparții...

Educația permanentă este, credem, o problemă care ține în aceeași măsură de opțiunea proprie, dar și de sistemul instituționalizat. Nu sunteți de aceeași părere? Noi, ca indivizi, dar și un sistem de educație pentru adulți bine organizat, funcțional, trebuie să ne întemeiem strategia pe cunoașterea

nevoilor reale, specifice, de educație. Întemeierea educației permanente a adulților pe motivații solide și vizarea unor obiective care pot rezolva problemele indivizilor sau grupurilor, categoriilor de adulți vor duce, desigur, la succesul acestui deziderat, învățarea pe tot parcursul vieții, care, în acest caz nu este altceva decât o "practică a libertății", cum numea Freire atât de semnificativ educația permanentă.

Săptămâna educației permanente în Sălaj

Deschiderea națională a Festivalului Șanselor Tale a avut loc vineri, 10 noiembrie 2006, la Brașov, unde a fost prezent și prof. Gheorghe Chende-Roman, directorul DJCCPCN Sălaj, coordonatorul acestui proiect în județul nostru. Împreună cu Biblioteca Județeană "Ionuță Scipione Bădescu", cu sprijinul inspectoratului școlar, caselor de cultură și căminelor culturale, am gândit un proiect al săptămânii educației permanente pentru perioada 13-19 noiembrie 2006. * Cine, de ce, când, unde și prin ce modalități face educație permanentă? - este tema mesei rotunde organizată cu prilejul deschiderii oficiale a manifestării, luni, 13 noiembrie a.c., la sala de lectură a Bibliotecii Județene "Ionuță Scipione Bădescu". Cu această ocazie, am prevăzut și o expoziție de oferte culturale - reviste sălăjene, cărți ale autorilor sălăjeni, pliante etc. La acest eveniment a participat dn. Sorina Bunescu, de la Asociația Universităților Populare Germane din România - inițiatora și organizatoarea acestui festival. Au fost prezenți, de asemenea, dl. Mircea Ghiurco, vicepreședintele Consiliului Județean Sălaj, reprezentanți ai Inspectoratului Școlar Județean, A.J.O.F.M., instituțiilor de cultură județene, ziariști etc. * Necesitatea comunicării între generații - condiție a înțelegerii, armoniei și toleranței (dialog pe tema enunțată între participanți: dascăli, părinți, copii; expoziție de origami; spectacol al Teatrului de Păpuși - Jibou); * Interculturalitatea - mijloc de cunoaștere și respect între etnii (masă rotundă; prezentarea unor reviste de cultură în limbile română și maghiară și a unor cărți apărute, în cele două limbi; la edituri sălăjene; moment artistic - Cehu Silvaniei); * Biblioteca - centrul permanent al educației permanente (masă rotundă; expoziție de carte; prezentări de carte a unor autori sălăjeni); * Folclorul - simbol al identității naționale; aniversarea a 30 de ani de activitate a Ansamblului "Silvania" din Șimleu Silvaniei; * Intercultură școală-familie-comunitate în însușirea valorilor etice tradiționale de către tineri (masă rotundă; chestionar adresat elevilor școlilor din comuna Almaș pe tema valorilor morale tradiționale); * Punctele de informare în sprijinul cetățeanului interesat; Muzeele și curțile muzeistice etnografice - modalități de conservare și punere în valoare a meșteșugurilor tradiționale și puncte de atracție pentru turiști (dezbateri pe cele două teme; vizită la Muzeul etnografic din satul Meseseni de Sus - comuna Meseseni de Jos); * Păstrarea și valorificarea culturii tradiționale românești - valoare inestimabilă a patrimoniului cultural European (dialog pe tema enunțată; prezentarea revistei tematice "Silvania - cultură, culte, patrimoniu" - cultură tradițională; lansarea cărții prof. pensionar NICOLAE BREJE, *La fântâna dorului - folclor de Sub Meses*); * Intercultură școală-familie-comunitate în însușirea valorilor etice tradiționale de către tineri (masă rotundă; chestionar adresat elevilor de liceu din comună pe tema valorilor morale tradiționale - Ileana); * Educația permanentă și civilizația cotidiană: Satul meu înseamnă "Casa" mea pentru fiecare cetățean al satului: Năprădea (masă rotundă cu participarea autorităților locale, profesorilor, părinților, elevilor, alți cetățeni ai comunei; lansarea cărții "Năprădea din sufletul meu - contribuții la monografia comunei", semnată de Prof. Aurel Medve, Ioan Damsa, Clara Damsa și preoții Vasile Rodina și Viorel Porumb - Ed. "Silvania" - 2006; Năprădea); * Păstrarea și valorificarea valorilor culturale tradiționale din zonă - obiectiv important al activităților extrașcolare (masă rotundă pe această temă; istorie orală: bătrâni ai satului povestind despre obiceiurile și datinile din copilăria lor; concert de colinde - Chendrea).

Aceste sunt activitățile propuse. Suntem convinși, însă, că educația permanentă a adulților se va desfășura în săptămâna destinată ei cu o mai mare intensitate, pornind de la fiecare dintre noi, care dorim ca învățarea permanentă să fie mai mereu un festival al spiritului.

Ileana PETREAN-PĂUȘAN

Din numărul următor al revistei "Caiete Silvane":

- Dialog Daniel Săuca - Daniel Hoblea la emisiunea "Transilvania culturală" de la Radio Transilvania Zalău
- "Autenticitatea folclorului literar al copiilor", Teodor Sărăcuț - Comănescu
- "Recluziune în suferință - Portret Max Blecher", Imelda Chintă
- "Rochia roșie", proză de Ioana Codre
- "Un fiu al locului - preotul Vasile Musta" - Ioan Oros
- "Carte veche românească în Sălaj (1643-1825)", Mariana Iuga
- "Adunările generale anuale ale Despărțământului sălăjean al Astei de la Bobota din anii 1875 și 1892", Ioan Musca

Zilele Bibliotecii Județene - Sălaj - 19 - 21 octombrie 2006 Suntem ceea ce știm!

Biblioteca, așa cum o înțelegea Borges, este în noi, chiar dacă nu o simțim, ea nu face zgomot, dar ne cheamă, într-un mod cu totul special: „... nu aparțin nimănui, dar sunt a tuturor, înainte de a fi intrat te aflai deja aici, vei rămâne aici și atunci când vei pleca.”

Zilele Bibliotecii Județene respectă în fiecare an pe cei care mai au nevoie de viața spirituală. Simplu și elegant, împreună cu oameni de cultură și înconjurați de MULTĂ CARTE, Sărbătoarea CĂRȚII - 2006 a fost un succes.

Programul manifestărilor a fost gândit pentru toate categoriile de vârstă și preocupări, fiecare moment oferind celor prezenți atât relaxare cât și profunzime, emoție și informație bogată.

Deschiderea festivă a adunat multe personalități județene și locale: **Tiberiu Marc**, președintele Consiliului Județean Sălaj, **Eugen Teglas** - Prefectura Județului Sălaj, **Onorica Abrudan**, viceprimar - Primăria Municipiului Zalău, **Gheorghe Chende-Roman**, directorul Direcției Județene pentru Cultură Sălaj, **Elena Musca**, director - Muzeul Județean de Istorie și Artă Sălaj, reprezentanți ai mass-media, foarte mulți scriitori sălăjeni, redactori, directori sau reprezentanți ai editurilor participante la TÂRGUL DE CARTE, ediția a II-a, prieteni și colaboratori ai bibliotecilor publice din Sălaj.

Casa de Cultură a Sindicatelor din Zalău a oferit cu multă generozitate spațiu în care s-au desfășurat toate manifestările.

După deschiderea oficială, primii care s-au bucurat de un dar din partea celei mai bune și fidele prietene - bibliotecă - au fost copiii. Sala de Spectacole a fost neîncăpătoare, sute de copii bucurându-se de piesa „*Șoarecele de bibliotecă*”, jucată cu pasiune și extraordinar talent de actori ai Bibliotecii Județene „G.T. Kirileanu” - Piatra-Neamț. A fost un adevărat spectacol interactiv, copiii fiind invitați pe scenă, piesa făcând o extraordinară reclamă la informație și lectură.

Toate activitățile s-au organizat în mijlocul cărților. Au fost prezentate la TÂRGUL DE CARTE - 2006, Edituri Sălăjene: CAIETE SILVANE, GIL, HEPE ART HUPA, LEKTON, POROLISSUM, SILVANIA, ȘCOALA NOASTRĂ; CENTRUL DE LIBRĂRII-SĂLAJ și LIBRĂRIA TULIPAN.

Din țară au răspuns invitației noastre Editurile: CASA CĂRȚII DE ȘTIINȚĂ, CORESI, CORVIN, DACIA, HUMANITAS, LINES, MENTOR, NEMIRA, PARALELA 45', PRO MARAMUREȘ, RAO, RISOPRINT, precum și BYTON - distribuitor - colecții muzică (CD, DVD).

Tuturor editurilor participante le-au fost acordate DIPLOME din partea Bibliotecii Județene, iar EDITURA LIDER de TÂRG - 2006 a fost EDITURA DACIA - Cluj-Napoca (criteriul pentru această nominalizare fiind cifra de vânzare în perioada TÂRGULUI). Pentru modelul de prezentare și bogăția titlurilor expuse au primit aprecieri EDITURA RAO și EDITURA NEMIRA.

Multe biblioteci publice din județ și-au îmbogățit fondul de publicații cu această ocazie, cea mai bogată achiziție fiind făcută de Biblioteca Județeană - Sălaj, aceasta primind și donații consistente din partea editurilor, ca răsplătă pentru organizarea bine gândită.

Lansările de carte, la care au participat cu bucurie spirituală mulți scriitori sălăjeni, au adăugat o încălzătură emoțională deosebită sărbătoririi CĂRȚII și BIBLIOTECII.

Prima carte lansată a fost **dicționarul**

biobibliografic „*Oameni de seamă ai Sălajului*”, vol. al II-lea, volum dăruit de Biblioteca Județeană Sălaj, în urma unei laborioase munci de cercetare și documentare a serviciului bibliografic.

Au fost prezenți în sală mulți scriitori sălăjeni al căror nume era cuprins în dicționar. Volumul a fost tipărit la Tipografia Color-Print Zalău. Activitatea de cercetare va continua, astfel încât coordonatorul lucrării și autorii de drept, **Lucia Bălaș și Otilia Bódis**, promet o reeditare și un volum distinct ce va cuprinde personalități sălăjene care nu s-au încadrat criteriilor stabilite pentru editarea acestei lucrări. Astfel, vom căuta informații pentru ca toți acei care au contribuit prin idei, inițiativă, muncă, realizări la dezvoltarea județului Sălaj, sub toate aspectele, să fie cunoscuți de generațiile ce vor urma.

În prezența unui public elevat, format din oameni de cultură și iubitori de cultură, Biblioteca Județeană a acordat diploma: „*Oameni de seamă ai Sălajului*” celor care în anul 2006 au legat un buchet rotund de ani. Dintre sărbătorii au fost prezenți: **Teodora Ciobanca, Marcel Lucaciu, Vasile Rusu, Mitruly Miklos**. Au fost prezentate FILE DE DICȚIONAR, pe care cei sărbătorii și-au înscris numele, dăruindu-l eternității. Invitați, deasemenea, dar nereușind să fie prezenți: **Ioan Abrudan, Constantin Anton, Nicolae Man**.

Un scriitor născut în Sălaj a venit să-și prezinte cel mai recent volum dăruit luminii: **Vasile Rusu**, la 70 de ani de viață și 51 de activitate literară, a dorit să fie aici împreună cu prieteni și admiratori, profund emoționat că nu l-am uitat, modul în care a fost primit făcându-l să se simtă cu adevărat acasă.

Cunoscut de sălăjeni ca un împătimit eminescolog, scriitorul, care de multă vreme locuiește și scrie la Sibiu, a lansat acum volumul de versuri: „*Poarta anotimpurilor*”, volum apărut la Editura

Arhip Art - Sibiu, 2006.

Vasile Rusu s-a dovedit a fi un artist adevărat al CUVÂNTULUI, oferind cititorilor operei sale o lecție extraordinară de privire și trăire a vieții, o lecție din care pot culege folositoare sfaturi și rețete atât copilul, cât și bunicul.

Despre cartea lansată și-au exprimat părerea prof. **Iuliu Suciu** și **Ionel Penea**, dar multe alte gânduri ale celor prezenți au îmbogățit momentul.

Nici în acest volum de poezie **Vasile Rusu** nu s-a desprins de influența Luceafărului:

*Eminescu, veșnicul...
La început ar fi fost cuvântul,
Spune Cartea Morților
Înainte Bibliei...*

*Apoi s-a născut Eminescu
Și s-a îmbrăcat în cuvânt
Și a trăit în cuvânt,
Trudind la cel mai hapsân
Stăpân:
TIMPUL,
Jertfindu-se pe sine
-pentru noi -,
ca toate cuvintele
Limbi Române
Să treacă în nemurire,
Și-odată cu ele
Ne-a dus și pe noi,
Să vedem cum arată
VEȘNICIA...
...ca un codru
al Măriei Sale Eminescu!"*

Prezența scriitorului și omului de aleasă cultură **Vasile Rusu** în Sălaj este mereu datătoare de frumusețe pentru suflet și minte, timpul fiind mereu dușmanul care întrerupe o atât de bogată învățătură.

Mari personalități ale culturii române au făcut aprecieri deosebite pentru opera profesorului **Vasile Rusu**, iar membri ai Uniunii Scriitorilor din România (Dimitrie Vatamaniuc, Radu Theodoru ș.a.) au trimis recomandări pentru primirea scriitorului născut în Ciocmani (com. Băbeni), Sălaj, în rândul celor mai valoroși scriitori români.

Este extraordinar de dificil să stabilești o ierarhie de valori atunci când e vorba de ARTA CUVÂNTULUI. E suficient însă dacă amintim nume precum: **Lucian Blaga, Mircea Eliade, Vasile Băncilă** pentru a ne apropia de marea operă a celui care a fost prof.univ.dr. **Vasile Avram**, născut în Lemniu, comuna Letca, județul Sălaj, plecat prea devreme printre îngeri, pentru a descifra poate limbajul stelelor.

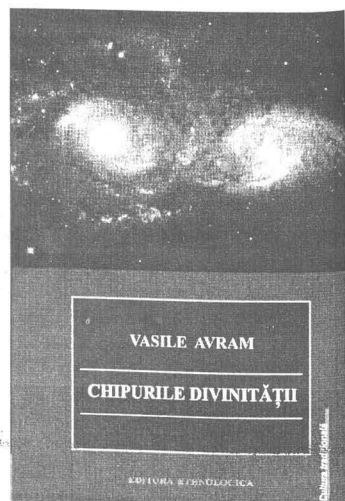
Prezentă la Zilele Bibliotecii Județene - Sălaj, soția scriitorului, **Felicia Avram**, a adus cu sine Trilogia „*Chipurile Divinității*”, lucrare apărută la Editura Ethnologică, Baia-Mare, 2006. Trilogia cuprinde volumele: I - *Ritmurile existenței și percepția sacrului* (Relația om-cosmos-divinitate); II - *Constelația magicului* (viziuni paradigmatică asupra misterului existenței); III - *Creștinismul cosmic* (Structura, evoluția și semnificația arhetipurilor mito-religioase).

Despre OMUL **Vasile Avram**, despre opera sa apărută în timpul vieții dar și despre cartea adusă acum, publicată prin grija și truda extraordinară a soției au intervenit,

într-un mod care a vrăjit auditoriul prin adevărul rostit despre acest TITAN al gândirii românești. **Camelia Burghel** - etnolog, șef serviciu Galeriele de Artă **Ioan Sima, Dorina Tuduce**, prietenă a familiei și profesor de limba și literatură română la Colegiul Național „*Silvania*”, prof. **Mirela Chiș**, pe chipul căreia se citea emoția și extraordinara bucurie de a fi avut privilegiul să-l cunoască pe **Vasile Avram**.

Vasile Avram a fost un explorator care de mic a simțit chemarea cuvântului: „Am trăit în copilăria mea într-o lume integrată pe care, în virtutea unor rezonanțe mnemice, sunt capabil să o comunic prin intermediul cuvântului. Nu la modul funambulesc, al mitului devenit memorie falsă, ci la cel al participării conștiente la sinele meu de atunci, reactualizat grație transtemporalizării și transspațializării unei conștiințe legate în sistem. Trăirea mea de atunci, cu toate verigile integratoare croite de derularea continuă a procesului individualității, reverberează în mintea mea de acum și îmi potentează comunicarea.”

Despre omul și scriitorul **Vasile Avram** se va scrie și se va vorbi multe veacuri de aici înainte, el fiind așa cum remarcă și **Mirecea Tomuș**: „un cărturar deplin, un intelectual înzestrat cu lecturi, informații și interes cum foarte puțini sunt în apropierea noastră imediată. Curiozitatea lui convertită, până la urmă în studiu, s-a întins pe domenii vaste și felurite, de la antropologia generală, prin diferitele ei ramuri și discipline, până la etnologie, etnografie și folcloristica specializată... a fost, ceea ce se numește îndeobște, un spirit luminat.”

Că **Vasile Avram** a fost un intelectual de cuprindere enciclopedică cu greu de egalat au spus-o mulți, iar despre OMUL **Vasile Avram** se vorbește cu sfîntenie, dar și cu teama de a nu rosti cuvinte mari, el fiind un suflet extrem de modest, credincios și evlavios.

Au rămas în urma lui multe manuscrise, dintre cele mai variate ca genuri literare, de la roman la poeme meditative-elegiace, studii savante de antropologia culturii și antropologia religioasă. Nădăduim că de acolo din RAIUL regăsit va trimite lumina aici pe pămînt pentru ca publicațiile postume, împreună cu scrierile antume, să ofere o imagine completă asupra contribuției sale la patrimoniul culturii române.

Pentru cei care nu au avut privilegiul să-l cunoască și să-i înțeleagă DARUL și HARUL, redăm extraordinarele îndemnuri cuprinse în DECALOG:

1. Fii tu însuși. Trăiește în adevăr.
2. Nu deveni înainte de a fi.
3. Caută-l pe Dumnezeu în trei direcții: în cuprinsul lumii, în adâncul sinelui tău și în depărtările Cosmosului.
4. Vorbește, dar nu fleacă; petrece, dar nu te pierde în zgura senzației, lucrează, dar nu te irosi în lucruri.
5. Iubește lin și curat, ca un râu - nu bolovănos ca un vârtej. Iubirea e o oglindă în care se privesc două persoane și se văd unul pe altul în același timp și în aceeași sferă de sensuri.
6. Adu-ți aminte că nu ești veșnic pe acest pămînt, dar ești veșnic în sânul lui Dumnezeu.
7. Împărtășește-te cu discreție și cu bucurie din ceea ce se dăruie fără să se împartă: lumina, viața, natura, credința, iubirea, speranța.
8. Sporește, pe cât poți, valoarea omului creator, dar nu urăți lumea cu kitsch-uri.
9. Ține urechea deschisă spre zvonurile de dincolo de limbajul informațional al zilelor noastre - ascultă muzica sferelor și corul îngerilor din zarea luminală a lumii.

10. Spală-te, simbolic, cu roua florilor de Sânzienă și cu stropii de lumină ai Cerului, spre a fi curat la inimă ca un prunc, și luminat la minte ca un profet. FI!

Chiar dacă însuși scriitorul simțea că „sunt tot mai puțini dispuși să citească și mult mai puțini cei dispuși să înțeleagă”, atunci când stai în preajma unei atât de vaste și profunde gândiri simți că ești mai aproape de DIVIN. „Omul acesta (așa cum remarcă Ion Pogorilovski) formula temeuri și noime existențiale pe care de zeci de ani așteptam să le rostească cineva, față cu ignoranța

tregerii noastre pe lume sechestrați de istoria curentă, față cu uitarea ancestralului ce îndatorează ființa noastră de neam omenesc.”

Lumina lumânării aprinse pe o masă unde erau așezate o parte din gândurile celui neprezent, a vorbit fără cuvinte despre VEȘNICIE și EFEMER, iar rostirea versurilor plămuite de **Vasile Avram** și spuse în surdină de actorul **Paul Antoniu** au amintit celor care uitaseră de TIMP, că aici, în Sălaj, în dragul sat natal, scriitorul se simțea ca adevărat „ACASĂ”.

Pentru sărbătoarea celor amintiți, în ritm de poezie și romanță, dir. **Grigore Grigoruț** (împreună cu orchestra Ansamblului

Porolissum) și **Pavel Păușan** au umplut de bucurie sufletul celor prezenți prin susținerea unui extraordinar spectacol, cu ritmuri și cuvinte atât de armonios asortate SĂRBĂTORII CĂRȚII.

Dacă în prima parte a zilei copiii s-au bucurat de spectacol, seara au fost invitați adulții la piesa de teatru: „*Sperietoarea*”, prezentată într-o înaltă ținută artistică și cu un extraordinar talent de aceeași actori de la Piatra-Neamț.

Piesa a surprins toate momentele trăite de o femeie de la naștere la RENĂȘTERE,

bănușilor la Florența, acolo unde, aruncați în fântână, aceștia dau aripi viselor și speranțelor înăbușite în griul cotidian.

Scriitorul **Ioan Chertiție** din Baia-Mare a dorit să lanseze la Zalău cele trei cărți: „*Confesiunile unui gardian*”, „*Lordul Baltag*”, „*Coșmar și mântuire*”. Pentru prezentarea cărților și a autorului au venit de la Baia-Mare: Octavian Butuza - redactor emisiuni - S.C. MegaPress FM - Baia Mare; scriitorul Vasile Dragomir (fost detinut), precum și AXA-TV-Baia Mare.

Ioan Chertiție, după cum însuși mărturisește, a fost primul milițian român care a scris o carte.

În cărțile sale, cititorul se întâlnește cu o altă lume: lumea închisorilor din România. Scriitorul are puterea să mărturisească greseli pe care le-a săvârșit fiind gardian la Penitenciarul din Baia-Mare, încercând astfel, cu plecare capului, în semn de rugăciune, să primească, dacă nu mântuirea, măcar înțelegerea și iertarea.

A fost prezentat și un film inspirat din cărțile lansate. Atât filmul cât și cărțile au stârnit un lanț de întrebări, autorul fiind atât de profund marcat de cele trăite, încât cu greu a reușit să răspundă.

Aceste cărți sunt scrise cu multă naturalitate și într-un limbaj accesibil și ușor de citit, încât nu poți lăsa cartea din mână, decât atunci când ajungi la final. Sunt dezvăluite multe adevăruri necunoscute de cei care au trăit mereu în afara zăvorului.

În zilele dedicate bibliotecii am încercat să oferim daruri de suflet.

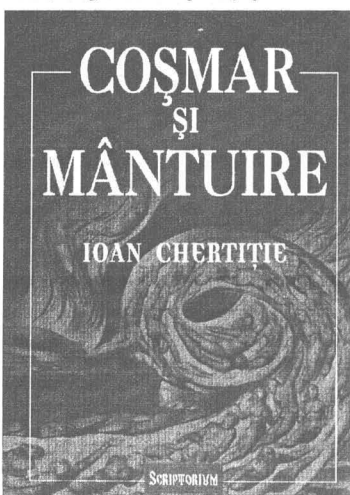
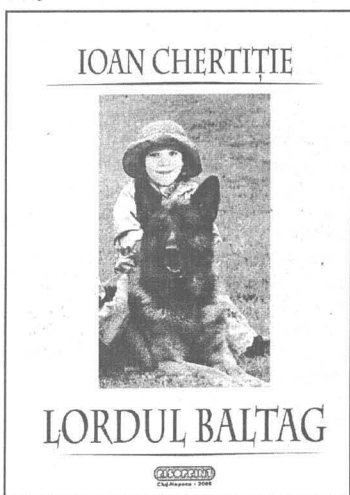
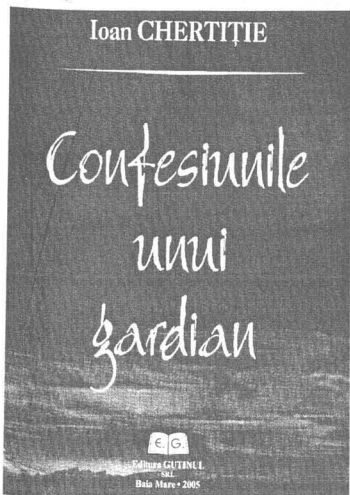
Iar dacă nu toți zălăuanii au participat la momentele alese cu atâta grijă de organizatori, dacă au pierdut cuvinte pe care rareori ți-e dat să le auzi, e doar pierderea lor. Că mulți regretă acum faptul că din pasivitate, indiferență sau comoditate nu au trecut măcar pentru o clipă să-și desfete ochiul și intelectul cu atâta frumusețe spirituală oferită în mod absolut gratuit, este un adevăr la care există un singur leac: nu uitați că și sufletul are nevoie de hrană, respectați-i chemarea și, atunci când vi se întinde o mână, o oază de liniște, prindeți-o cu încredere și trăiți clipa care nu se mai întoarce.

Un simplu participant la activități remarcă: „*Ce păcat că în agenda zilnică a zălăuanilor nu există o piesă de teatru, un spectacol, o poezie, O CARTE! Cât de mult ne-am sărăcit pe dinăuntru și cât se adâncește golul din noi!!!*”

Era doar o voce din mulțime. Fiecare înțelege și alege ceea ce-i face viața mai bogată.

Noi vom continua să aducem SLAVĂ CĂRȚII și plămuitorilor având garanția că nu vom pierde nimic. Cartea e cel mai tăcut și fidel prieten, nu cere, ci dăruiește. FIȚI BOGAȚI!

Florica POP

Arhivele Naționale - evoluție instituțională

Instituție reprezentativă pentru cultura și civilizația oricărui popor, Arhivele sunt "marile depozitare ale memoriei colective, locul unde se păstrează - pentru prezent și viitorime - zestrea spirituală a națiunii, consemnată în documente, izvoare ale reconstituirii proceselor istorice și sociale".

Evoluția Arhivelor este strâns legată de evoluția societății omenesti, a statului. Odată cu organizarea statelor medievale românești se înființează cancelăriile domnești și alte instituții creatoare de arhive. Însă, datorită vicisitudinilor vremurilor, foarte puține documente create de aceste instituții au ajuns până la noi. Mănăstirile, mitropoliile, episcopatele erau preferate ca locuri de păstrare a documentelor datorită faptului că, în epocă, instituțiile de cult aveau un regim privilegiat, chiar și în cazul unor războaie. Pentru zona din care făceau parte ținuturile sălăjene, documentele erau păstrate, de regulă, la Capitlul Episcopiei romano-catolice din Oradea. În secolele următoare, nevoile practice au impus ca creatorii de documente să păstreze copii ale actelor emise, pentru a putea fi confruntate, la nevoie, cu originalele aflate la destinatari.

Până la Marea Unire din 1918, o arhivă centrală, în sensul modern al acestei instituții, n-a existat în Transilvania. Sistemul de organizare al arhivelor de stat austriece și ungurești avea la bază principiul centralizării și, de aceea, arhive de stat nu existau decât la Viena și Budapesta. Mai mult, Transilvania, "prin anexare la Ungaria, și-a pierdut și posibilitatea creării unei asemenea instituții". Comitatele Crasna și Solnocul de Mijloc (care formează prin unificarea din 1876 comitatul Sălaj), primăriile orașelor Zalău și Șimleu Silvaniei, și-au organizat, de aceea, propriile arhive,

aplicând criteriile reclamate de necesitățile practice.

Marea Unire din 1918 a produs mutații de structură în organizarea administrativ-teritorială a României. În aceste condiții de reală modernizare a vieții statale românești, necesitatea uniformizării legislației și în domeniul arhivistic devine evidentă. Astfel, în anul 1925 a fost votată în Parlament și promulgată "Legea pentru organizarea Arhivelor Statului", care consfințea, de fapt, o situație deja existentă. Legea era rezultatul unei îndelungate experiențe, inspirată fiind din legislația în materie franco-italiană.

Instituția era subordonată Ministerului Instrucțiunii Publice, fiind condusă de un director general. Angajații făceau parte din categoria funcționarilor publici și erau inamovibili. Conform prevederilor legii, Arhivele Statului primeau spre păstrare, de la autoritățile civile, bisericesti și militare ale statului, județelor și comunelor documentele istorice, actele de stare civilă ale Familiei regale, sigiliile și pecetiile scoase din uz, piese heraldice ș.a. Autoritatea instituției era consolidată: "în nici un caz și sub nici un motiv autoritățile statului, județelor și comunelor nu vor putea înstrăina sau distruge vreun act sau obiect aflat în posesiunea lor, până ce direcțiunea respectivă a Arhivelor Statului nu va fi dat autorizația cuvenită". În acest climat de extensie culturală, Arhivele Statului au constituit instituția care a fundamentat documentar demersul istoriografic făcând posibilă consacrarea unor titani ai istoriografiei românești ca: Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Silviu Dragomir, David Prodan, Constantin Daicoviciu ș.a.

Dar această stare de lucruri nu a durat prea mult. A venit un alt război mondial și a

fost instaurat un alt tip de stat. Situația politică din România de după cel de-al doilea război mondial a însemnat funcționarea după un sistem impus fără a ține cont de realitățile societății românești și fără a se lua în calcul părerea specialiștilor români, al căror profesionalism și seriozitate nu puteau fi puse nici un moment la îndoială. Arhivistica românească nu a putut scăpa de influența arhivisticii sovietice. Legea din 1925 a fost abrogată. În loc au apărut Decretul nr. 17/1951 și H.C.M. nr. 472/1951. Activitatea Arhivelor Statului a fost orientată cu precădere spre control și restricționarea accesului la informația de arhivă, mulți specialiști fiind îndepărtați abuziv de la meseria lor. A urmat Decretul Marii Adunări Naționale nr. 353 din 16 iulie 1957, pentru înființarea fondului arhivistic de stat al Republicii Populare Române și Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1119 din 17 iulie 1957 "privind organizarea și funcționarea Direcției generale a Arhivelor Statului și administrarea Fondului Arhivistic de Stat al Republicii Populare Române", care încheie seria legislației de tip sovietic.

În anul 1971, prin Decretul nr. 472, se repunea în termeni normativi întreaga experiență românească în materie de teorie și practică arhivistică. Se extindea autoritatea și controlul Arhivelor Statului asupra tuturor documentelor, inclusiv a celor de la culte și persoane fizice particulare. Nouă legislație, care introducea conceptul de Fond Arhivistic Național, noțiune mult mai cuprinzătoare decât cea de Fond Arhivistic de Stat, a stabilit obligațiile creatorilor și deținătorilor de arhive privind evidența, selecționarea, păstrarea, folosirea și depunerea documentelor cu valoare istorică la Arhivele Statului. Pe baza aceleiași legislații a început

constituirea unui fond de asigurare, pe bază de microfilme, pentru documentele de importanță deosebită, pentru protecția documentelor în cazuri de calamități naturale sau mișcări sociale, când documentele originale ar putea fi distruse.

Prefacerile majore din societatea românească de după Revoluția din decembrie 1989 au determinat și adaptarea legislației arhivistice la noile realități ale țării. Imediat după revoluție s-a putut vorbi de un vid legislativ, deși anumite acte normative (Legea 40/1990, Hotărârea Guvernului României nr. 769/1991) au asigurat, de pildă, condiții de egalitate cercetătorilor privind accesul la documente ori posibilitatea preluării în regim de urgență a unor fonduri abandonate de către foștii creatori. Dar, pe de altă parte, schimbările instituționale au condus la lăsarea unor fonduri arhivistice în voia soartei sau chiar la abandonarea muncii de arhivă la unii creatori.

Toți acești factori au reclamat elaborarea unei noi legi a arhivelor. Astfel, după aproape trei ani de dezbateri parlamentare, a apărut Legea Arhivelor Naționale, Legea nr. 16, promulgată la 1 aprilie 1996. Arhivele Statului, "care dintodeauna au fost naționale" devin și ca denumire Arhivele Naționale. Acest lucru a însemnat și o lărgire considerabilă a rolului acestei instituții în societatea românească. "Fondul Arhivistic Național, așa cum este definit prin lege, desemnează toate documentele de interes național, deci nu numai cele aflate deja în depozitele Arhivelor Naționale, ci și cele păstrate la marii creatori și deținători de arhivă". Semnificativ este și faptul că Filialele Arhivelor Statului (având nivel de servicii) au devenit Direcții Județene ale

Arhivelor Naționale. Legea aceasta, sinteză a experienței, teoriei și practicii arhivistice românești de peste un secol și jumătate, asigură cadrul juridic de desfășurare unitară a întregii activități de arhivă.

Acesta a fost cadrul legislativ, foarte pe scurt prezentat, în care au funcționat și funcționează și arhivele sălăjene. În ceea ce privește apartenența lor din punct de vedere organizatoric, este de subliniat subordonarea față de arhivele clujene, începând de la Marea Unire până la reforma administrativ-teritorială din 1968. Arhivele au ocupat un loc distinct și bine definit în seria marilor instituții științifice și culturale cunoscute în Transilvania după Unirea sa cu România, la 1 Decembrie 1918, îndeplinind "o funcție culturală, științifică, națională și, deopotrivă, istorică (...), împlinind marile idei ale veacurilor trecute pentru care au militat atâtea generații". Apariția instituției în Cluj pornea de la tradiția Arhivelor Românești, care se leagă de adoptarea Regulamentelor Organice, la 1 mai 1831 în țara Românească și la 1 ianuarie 1832 în Moldova, momente ce reprezintă debutul Arhivelor Statului din cele două provincii românești, "înaintea altor state europene cu o tradiție culturală mai îndelungată".

"Instituția Arhivelor Naționale din Cluj a fost înființată la 14 martie 1920, prin hotărârea Consiliului Dirigent al Transilvaniei. Ea a fost concepută și a funcționat în prima perioadă a activității sale ca o arhivă centrală pentru întregul teritoriu intracarpatic reunit cu țara la 1 Decembrie 1918". Instituția a fost întemeiată prin activitatea "Comisiunii pentru organizarea Arhivelor Statului din Transilvania", instituită la 17 decembrie 1921 și condusă de Alexandru Lapedatu. Prin numirea unui director la 1 octombrie 1922 (Ștefan Meteș, istoric, membru al Academiei Române), găsierea unui local (1923) și angajarea primilor arhiviști (David Prodan, M. Cuparencu, la 1 aprilie 1924), "instituția și-a început efectiv activitatea sub aspect organizatoric".

În competența profesională a Direcției Regionale Cluj intrau 22 de județe, printre care și județul Sălaj, o zonă geografică mult prea mare, comparativ cu personalul de care instituția dispunea, dar care s-a redus treptat prin constituirea unor direcții de sine stătătoare la Timișoara (1936), Năsăud (1937), Brașov (1938) și Sibiu (1945). În etapa următoare a funcționat ca serviciu regional, cu filiale la Dej, Turda, Bistrița-Năsăud, Zalău și Aiud (între anii 1951-1969).

Istoricul Ștefan Meteș a fost cel care a solicitat Prefecturii județului Sălaj, în anul 1923, să ia măsurile cele mai serioase pentru a se depune toate dosarele ce conțin acte mai vechi de 30 de ani la Arhivele Regionale din Cluj. Se subliniază faptul că "este absolută nevoia respectarea acestor dispozițiuni ale Regulamentului Arhivelor Statului, deoarece în ultimii ani s-au pierdut o mulțime de arhive locale de cea mai mare importanță pentru istoria noastră".

Ca urmare a acestor dispoziții se trece la inventarierea arhivei Prefecturii județului Sălaj (instituție ce a continuat activitatea Comitatului Sălaj), realizându-se un inventar topografic, terminat la 20 ianuarie 1925, ce cuprindea diplome nobiliare din secolele XVI-XVIII, manuscrite, acte de proprietate etc.

Tot Direcția Arhivelor Statului din Cluj, împreună cu Serviciul Administrației generale și de Stat al ținutului Someș, a cerut, prin mai multe ordin circulare (1938-1940), urgentarea selecționării arhivelor mai vechi de 30 de ani și depunerea lor la Arhivele Statului "în baza alegerii făcute de un delegat al arhivelor respective".

În anul 1943 autoritățile comitatului Sălaj analizează starea arhivei județului, care a avut mult de suferit din cauza mutărilor și depozitărilor în spații necorespunzătoare. Se hotărăște selecționarea și inventarierea arhivei și se propune preluarea documentelor valoroase existente în arhivele plășilor Zalău, Jibou, Carei, Bucium, Andrid, Cehu-Silvaniei, Tășnad, șimleul Silvaniei și Valea lui Mihai. Acestea n-au ajuns însă la Zalău, fiind pierdute în cea mai mare parte în timpul războiului.

În urma reorganizării administrativ-teritoriale din anul 1950 s-a înființat Serviciul Regional Cluj al Arhivelor Statului, care avea misiunea de a organiza un depozit și la Zalău. În 1951, Sfatul Popular al orașului Zalău repartizează un imobil compus din două încăperi pentru organizarea depozitului. Din raportul Serviciului Regional Cluj, din 22 septembrie 1951, înaintat Direcției Generale a Arhivelor Statului aflăm că: "o persoană care să lucreze în depozitul arhivelor dintre salariații Sfatului și plătită de stat nu a putut fi găsită. Va trebui ca aici să ne gândim la o altă soluție". Încadrarea cu personalul de specialitate se va realiza abia în anul 1953, dată de la care Depozitul din Zalău a început să funcționeze, în subordinea Serviciului Regional Cluj. La 1 iunie 1953, în clădirea Sfatului Popular al orașului Șimleu Silvaniei se înființează Depozitul din Șimleu al

Arhivelor Statului, aparținând de Serviciul Regional Oradea.

Aceste două depozite adăposteau fondurile comitatelor Crasna și Solnocul de Mijloc, ale Prefecturii județului Sălaj, ale primăriilor orașelor Zalău și Șimleu Silvaniei. Sarcina lor principală era de a îndruma și controla constituirea și modul de păstrare a arhivelor la instituțiile creatoare de orice fel, în conformitate cu H.C.M. nr.472/1951, care stabilea atribuțiile și normele de funcționare a Direcției Generale a Arhivelor Statului. Din rapoartele de activitate din anii 1955-1959 aflăm că mai existau la Zalău o serie de fonduri precum: Creditul Național Agricol, Administrația Financiară, Camera Agricolă Sălaj, Camera de Industrie și Comerț Zalău, dar care nu erau delimitate, fiind amestecate cu arhiva fostei prefecturi a județului.

Împărțirea administrativ-teritorială, realizată în baza Legii nr. 57/1968, a influențat și organizarea arhivelor în sensul că pe lângă Direcția Generală a Arhivelor Statului, cu sediul la București, în fiecare reședință de județ, în locul serviciilor regionale s-a înființat câte o filială a Arhivelor Statului. Fostele filiale, ce au funcționat în centrele raionale au fost desființate. În aceste condiții depozitele din Zalău și șimleul Silvaniei au fost reunite și s-a creat în 1969 Filiala Arhivelor Statului din județul Sălaj, cu sediul la Zalău. Pe primul plan al preocupărilor arhivei sălăjene din această perioadă s-a situat sporirea patrimoniului documentar, prin preluări asidue de noi fonduri și prin achiziții de documente.

Vechiul spațiu de depozitare de la Filiala Arhivelor Statului din județul Sălaj a devenit în scurt timp neîncăpător, pe de o parte, iar pe de altă parte nu oferea condiții prielnice conservării documentelor. S-a obținut la început (1977) aprobarea ridicării unei construcții cu un singur nivel, dar proiectul a fost modificat o dată cu începerea fundației și s-a ajuns la clădirea actuală. Cu sprijinul Direcției Generale a Arhivelor Statului, la 1 decembrie 1983 se inaugurează noul sediu al arhivelor sălăjene, cu o capacitate de depozitare de circa 8000 m.l., care prin funcționalitatea sa oferă cele mai bune condiții de păstrare a documentelor. Pe lângă depozitele special amenajate pentru păstrarea și conservarea documentelor, clădirea adăpostește săli de lucru, o sală de studiu și de cercetare, o sală de conferințe și o sală de expoziție.

Dacă în anul 1969 arhivele sălăjene aveau o zestre de numai 12 fonduri, astăzi există peste 550 de fonduri și colecții de mare valoare documentară ce însumează aproximativ 5500 m.l.

Fondurile și colecțiile de la Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale constituie un bogat izvor de informații care asigură cercetării științifice o amplă documentație privind cele mai variate domenii de cercetare. Prin intermediul sălii de studiu a instituției noastre cercetătorii au la dispoziție documente care acoperă o arie vastă de probleme și teme extrem de interesante. Numărul cercetărilor care frecventează sala de studiu a direcției noastre crește an de an. Cele mai importante lucrări privind istoria acestor locuri și-au găsit în arhivele sălăjene marea parte a temeiilor lor documentare. Cercetarea fac și specialiștii noștri, în ultimii ani fiind înregistrat însemnate progrese în privința încadrării direcției cu personal de specialitate. Colectivul a crescut numeric, astăzi având șase lucrători cu studii superioare (arhiviști), dar a fost și întinerit (dintre cei șase arhiviști, patru sunt absolvenți ai Facultății de Arhivistă din cadrul Academiei de Poliție "Alexandru Ioan Cuza" din București, promoțiile 1996 și 1998), putându-se vorbi de o bună calitate a lucrătorilor din cadrul direcției. Acești lucrători, pe baza documentelor deținute, au realizat și realizează lucrări istorice sau de profil

arhivistic, de sine stătătoare sau publicate în reviste de specialitate ori în presa locală. Pe de altă parte, arhiviștii din cadrul direcției noastre participă la majoritatea manifestărilor științifice organizate de muzeul județean, biblioteca județeană ori de alte instituții culturale. Pentru celelalte structuri din cadrul Ministerului Administrației și Internelor de pe plan județean, cu care avem o foarte bună colaborare, organizăm expoziții, simpozioane, expuneri etc.

Pe de altă parte, documentele deținute permit și rezolvarea în bune condițiuni a cererilor pe care cetățenii le adresează instituției noastre. La Biroul Relații cu Publicul, amenajat la parterul clădirii conform cerințelor actuale, se desfășoară o activitate susținută de rezolvare a cererilor. Pentru că numărul acestora este din ce în ce mai mare în activitatea de soluționare a lor este angajat întregul colectiv.

Documentele cele mai solicitate, atât la sala de studiu cât și la biroul de relații publice, sunt cele din cadrul fondurilor administrative, mai ales ale Comitatelor Crasna și Solnocul de Mijloc, Prefecturii Județului Sălaj, primăriilor orașelor, cu deosebire Zalău și Șimleu Silvaniei, a unor preturi de plasă etc. Documentele din aceste fonduri oferă posibilitatea reconstituirii vieții economice, sociale și politice a Sălajului. Trebuie însă adăugate și fondurile economice (Camera de Comerț și Industrie, Creditul Național Agricol, Tabela Contribuabililor, Camera de agricultură, Comisia pentru reforma agrară etc), cele referitoare la ocrotiri sociale (Serviciul sanitar, Spitalul etc), la învățământ și cultură (Revizoratul școlar, Asociația muzeistică, fondurile școlare etc), la biserici și culte religioase, fondurile judecătorești, colecțiile personale ș.a.

Dincolo de cercetarea științifică, ori de cea legată de rezolvarea cererilor, activități evidente importante, lucrătorii Direcției Județene Sălaj a Arhivelor Naționale își concentrează cele mai mari eforturi în direcțiile prioritare ale muncii de arhivă: conservarea, ordonarea, inventarierea și evidența documentelor deținute și îndrumarea și controlul arhivelor create de autorități publice, instituții, agenți economici din județul nostru.

Patrimoniul atât de valoros pe care Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale îl adăpostește și îl conservă oferă, astfel, izvoarele istorice necesare cercetării trecutului Sălajului sub o multitudine de aspecte și el se îmbogățește mereu, prin preluări de arhivă de la creatorii și deținătorii din județ.

BIBLIOGRAFIE:

- xxx, "Din istoria arhivelor ardelen. 75 de ani de la înființarea arhivelor statului din Cluj", (coord. Ioan Dăgăban, Ioan Dordea), Cluj Napoca, 1995, p. 7-33
- xxx, Filiala Arhivelor Statului. Județul Sălaj, București, 1982
- Legea Arhivelor Naționale, nr. 16/1996, în "Monitorul Oficial al României", nr. 71 din 9 aprilie 1996.
- Lungu, Cornelii Mihail, Arhivele - păstrătoarele cărților de identitate ale unui neam, în "Magazin Istoric", anul XXXVII - serie nouă - nr. 10 (439), octombrie 2003, p. 53-56
- Mocanu, Marin Radu, Arhivele Naționale și societatea românească, Editura Ministerului de Interne, București, 1997
- Moroti, Elisabeta, Din istoricul arhivelor sălăjene, în "Gazeta. Săptămânal de opinie și informare", an II, nr. 67, Zalău, 25 octombrie 2005
- Norme Tehnice privind desfășurarea activităților în Arhivele Naționale aprobate de Directorul General prin ordinul nr. 227 din 18 iunie 1996, București, 1996.
- Penea, Ionel, Direcția Județeană Sălaj a Arhivelor Naționale, în "Arhiva Românească", anul CLVI, (serie nouă), Tom II, Fasc. 2/1996, București, 1996, p. 172-178

Dănuț POP

Congresul studentesc de la Bădăcin din data de 1 Decembrie 1933

La data de 10 noiembrie 1933 conducerea societății culturale "Sălăjana" anunță faptul că de 1 decembrie, la orele 10, în sala festivă a Casei culturale "Dr. Ioan și Clara Maniu" din Bădăcin urma să se desfășoare sesiunea plenară festivă a societății. Erau invitați să participe membrii societății, precum și prietenii și colaboratorii acestei societăți. La această sesiune s-a sărbătorit un triplu eveniment: 15 ani de la Unirea Ardealului cu România; 60 de ani de viață ai lui Iuliu Maniu, președintele de onoare al societății culturale "Sălăjana" și 14 ani de activitate ai societății.

Acest eveniment se preconiza a fi unul de anvergură, deoarece erau invitați să participe studenții și societățile studentești din întreaga țară. Astfel, se sublinia faptul că s-au trimis invitații Uniunii Naționale a Studenților Creștini, centrelor universitare din Cluj, București, Iași, Timișoara, Cernăuți, Chișinău și tuturor societăților studentești aparținătoare acestor centre.

Având în vedere amploarea și importanța deosebită a acestui eveniment membrii societății "Sălăjana" erau rugați să nu absenteze nici unul. De asemenea, se anunța faptul că de organizarea deplasării la Bădăcin și a mijloacelor de transport urma să se îngrijească un Comitet al Societății, special înființat pentru acest eveniment. În finalul anunțului publicat în presă se afișa și ordinea de zi a acestui important eveniment.

În dimineața zilei de 1 decembrie 1933, în fața Universității "Regele Ferdinand" din Cluj, 9 autobuze, încărcate cu câteva sute de studenți, așteptau semnalul de pornire spre Bădăcin. După ce s-au întocmit formalitățile de rigoare și s-a cedat "prin complizența studenților" cel mai bun autobuz domnișoarelor, convoiul a pornit la drum. Însă, pe drum încep să apară unele probleme neprevăzute. Convoiu este oprit de către trei jandarmi, în fața unui pod. Ei pretextează faptul că trebuie să sune la Ministerul de Interne ca să-i lase să circule mai departe. Un automobil pleacă spre Gilău pentru a suna și rezolvă acest incident. În acest răstimp, fiind întrebați de către studenți din ordinul cu o fost opriți în plin câmp și ținți în frig, unul dintre jandarmi a răspuns: "Sunteți opriți aici în câmp, ca din cauza gerului să vă întoarceți de bună voie la Cluj, fără să mai puteți trage la răspundere Guvernul". La intervenția telefonică personală a lui Iuliu Maniu la ministrul de interne, studenții sunt lăsați să plece mai departe, spre Bădăcin.

Acest incident este explicabil, deoarece, țara se afla în plină campanie electorală. Pe data de 9 noiembrie 1933 guvernul Vaida Voevod și-a prezentat suveranului demisia, pe care acesta a acceptat-o. Regele I-a însărcinat pe I.G. Duca să formeze un nou guvern P.N.L. Corpurile legiuitoare au fost desființate de către suveran prin decret regal, conform obiceiului și au fost anunțate noi alegeri parlamentare pe data de 20 decembrie pentru Adunarea Deputaților și 22-29 decembrie pentru Senat. De asemenea, incidentul mai poate fi explicat prin faptul că noul guvern a fost primit cu ostilitate de către toate partidele politice, în special de către Garda de Fier. Aceasta din urmă a început o campanie electorală foarte violentă, în timpul căreia s-au înregistrat morți și răniți. Față de aceste incidente guvernul a luat unele măsuri severe cum a fost și aceea a unui anumit control al deplasărilor unor grupuri în țară. Așadar, studenților, care se deplasau spre Bădăcin, li se putea invoca și faptul că sunt legionari pentru ai împiedeca să participe la acest eveniment.

Convoiuul studentesc se deplasează mai departe spre Bădăcin, trecând prin Ciucea, Crasna și simleu "cel mai de seamă oraș din Sălaj". Ajunși în Dealul Bădăcinului studenții observă casa lui Iuliu Maniu,

deasupra căreia futura steagul tricolor și izbucnesc în urale nefârșite. De la casa lui Iuliu Maniu și până la Casa culturală studenții merg pe jos, încolonați, cu un steag tricolor în frunte, cântând imnul "Pe al nostru steag", care era imnul P.N.T.

În scurt timp sălile casei de cultură se dovedesc a fi neîncăpătoare pentru mulțimea de studenți care așteptau sosirea lui Iuliu Maniu, președintele de onoare al societății culturale a studenților sălăjeni. Acesta își face apariția însoțit de către doi frunțași ai studențimii. La intrare primește un buchet de flori din partea tinerelor studente, fiind mișcat emoțional de acest gest. Intră apoi în sală unde este prelung ovationat. Sosește și sora sa, Cornelia Maniu, călugărită sub numele de sora Cecilia.

Conform ordinii de zi anunțată se începe programul cu o slujbă religioasă, care este oficiată de către vicarul Sălajului, Petre Cupeca, ajutat de către un sobor de preoți.

După serviciul divin întreaga asistență, secundată de către corul societății culturale "Sălăjana" și de corul școlii primare, a cântat imnul "Trăiască Regele". Președintele în exercițiu al societății invită apoi pe Iuliu Maniu, la prezidiu, în calitate sa de președinte de onoare al societății. În ovatiile "interminabile" și aplauzele furtunoase ale întregii asistențe, care îi cântă "Mulți ani trăiască", Iuliu Maniu ocupă loc la masa prezidiului. Acest moment e considerat a fi "unul din emoționantele momente de neuitat ale serbării".

Urmează cuvântările reprezentanților studențimii din toate provinciile istorice ale României Mari și a centrelor universitare aparținând tuturor facultăților. În impresionante discursuri "vorbitoarii elogiază marea operă națională și culturală" a lui Iuliu Maniu, care a avut o contribuție însemnată la realizarea Unirii Transilvaniei cu România, dar și activitatea prodigioasă a societății culturale "Sălăjana".

Primul care ia cuvântul este chiar președintele în exercițiu al societății culturale a studenților sălăjeni, Ionel Ciobanu. În preambulul discursului său el ține să salute prezența în mijlocul studenților a lui Iuliu Maniu, care "a binevoit - spune el - să ne onoreze și încurajeze această manifestare studentescă cu înalta sa prezență". De asemenea, el salută prezența studențimii din întreaga țară, care a răspuns invitației studenților sălăjeni și participau, prin reprezentanții lor, pe centre studentești, facultăți, academii și societăți regale. Acesta, spune el, "au venit din depărtare, ca să ne onoreze cu prezența și concursul lor prețios, această primă sedință festivă". Subliniază, apoi, faptul că s-a dorit a se ține sedința festivă chiar în ziua de 1 Decembrie, în Casa națională nou ridicată de către studenții sălăjeni, "făcând din acest prilej, pelerinaj și un adevărat praznic național, ca să se afirme țara marelui nostru Bănuțiu și-a nemuritorilor săi nepoți și strănepoți vrednici de cinstea noastră, căci aici regăsim urmele neșterse ale marelui Simion Bănuțiu și ale nepoților săi Ion Maniu și Clara născ. Coroianu cari prin ideile, faptele și demnitatea lor națională au reprezentat în mod demn cauza mare a întregului românism din Ardeal". Cu această introducere, Ionel Ciobanu declară deschisă sedința festivă, amintind faptul că, în acea zi, se prăznuiau trei evenimente, care au fost amintite și în invitații. Față de aceste evenimente importante el spune că nu exista, deocamdată, distanța necesară, în timp, pentru a se putea "privi și judeca în măreția și splendoarea lor biblică. Vor urma însă - spune el - veacuri fără sfârșit... Și generații noi cu istoriografii lor, cari vor vorbi despre generația Unirii ca în povești ... a fost odată ca niciodată". În continuarea discursului său, Ionel Ciobanu vorbește

despre "trecutele generații de tineri luminați și încălziiți la focul sacru al ideii naționale. Amintește de generația tinerilor de la 1848 care plecând în Apus, la studii, "spre a se adăpa la izvoarele unei culturi mai înalte și mai sănătoase", nu s-au înstrăinat de poporul din care proveneau, ei ei s-au întors în țară și au contribuit decisiv la evenimentele din anii 1848 și 1859. Acestor evenimente le-a urmat câștigarea independenței, proclamarea României ca Regat, în anul 1881 și încununarea acestor eforturi de lupte naționale, la 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, "cetatea eternă a idealului nostru național, care a devenit simbolul suferințelor și bucuriilor acestui popor". Pe tinerii studenți, Ionel Ciobanu îi consideră ca "precursorii și cruciații" ideilor noi "de redescoperire și de unitate națională în toate timpurile".

În ultima parte a discursului său, Ionel Ciobanu aduce un omagiu președintelui de onoare al societății și totodată mentorului lor spiritual, Iuliu Maniu. Acesta, la fel ca și ei, a pornit lupta națională încă din perioada studenției, iar prin faptele și credințele lui "cari au luminat calea acestui neam" el a "croit drumul spiritual și moral pe care are să pășească generația noastră tânără". El încheie prin a spune că admirația pe care o nutrea tânără generație față de Iuliu Maniu, "și față de oamenii cari se ridică deasupra noastră", nu putea fi înăbușită de modestia care îl caracteriza pe Maniu și de aceea "studențimea sălăjeană, împreună cu colegii lor din toate provinciile țării, întruniți la această serbare națională simte necesitatea suflătească de a-și exprima unanimitate, astăzi în această zi măreață, sentimentul profund de admirație, și recunoștință pentru tot ce a-ți putut face în interesul ei și al neamului, până a vârsta respectabilă de 60 de ani, dar mai ales pentru sacrificiul pe care a-ți știut să-l puneți în serviciul împlinirii idealului nostru național".

A luat apoi cuvântul, Alexandru Dumitrescu, președintele Cercului Studentesc Munteano-Dobrogean. El spune că studențimea românească de pe întreg cuprinsul țării "prin reprezentanții ei autorizați", s-au adunat, "în acest sătuc românesc", să sărbătorească cele 3 mari evenimente, la importanța cărora se referă apoi, pe scurt. În ceea ce privește sărbătorirea a 15 ani de la Unire, el subliniază faptul că pentru tineret "este o Unire veșnică" și la caz de nevoie își luau "angajamentul sfânt, față de cei care s-au jertfit pentru a o aduce la îndeplinire", că vor ști și ei la rândul lor să se jertfească la el ca înaintașii lor și să nu dea "nici o palmă din ceea ce luăm drept moștenire".

Referindu-se, în continuarea discursului său, la împlinirea celor 14 ani de existență al Societății culturale "Sălăjana", vorbitorul consideră activitatea acesteia ca un model luându-și, totodată, "angajamentul astăzi, aici", că vor urma exemplul studenților sălăjeni, "acolo unde se întinde raza de activitate a societăților pe care le conducem".

Față de Iuliu Maniu, care împlinise vârsta de 60 de ani de viață "sbucimată pusă în interesul mare al românismului" el își exprimă admirația prin următoarea frază: "Maestre, Mărire și Închinare ție".

Din partea studenților moldoveni a luat cuvântul drd. Teodor Nandriș, președintele societății "Moldova Întregită". El afirmă faptul că este "oarecum gelos" pe societatea studenților sălăjeni, deoarece aceasta "într-un timp relativ scurt a putut înfăptui opere atât de valoroase, cum, poate nici o altă societate n-a putut să facă într-un timp mult mai lung". Evocă, apoi, personalitatea lui Iuliu Maniu și rolul acestuia la înfăptuirea actului de la 1 Decembrie 1918, subliniind faptul că "în această zi trebuie să ne aducem

Iuliu Maniu - președinte de onoare a Societății culturale "Sălăjana"

aminte cu smerenie și de acei pe ale căror

oase s-a zidit România Mare și cu al căror

sânge s-au tras noile hotare". La fel ca și

antevorbitorul său afirmă faptul că

"generația tânără care a trăit mitul Unirii

va ști să aperse noile hotare și să le lase

"neștirbite urmașilor" lor.

Din partea studenților olteni a luat

cuvântul președintele lor, Mircea I. Popescu.

El afirmă faptul că evenimentul la care erau

parte era "o dovadă în plus că existența

societăților studentești era necesară azi mai

mult ca oricând", că "timpul vorbelor a

trecut" și că "tinerii generații de azi îi revine

sarcina să treacă la fapte!". Vorbește apoi

despre edificiul "mărei" construit de către

studenți, la Bădăcin, acesta constituind "o

dovadă că prin muncă și perseverență ei

pot ajuta "cât de cât pe cei din mijlocul

cărora ne-am ridicat". În încheiere urează

"încă mulți ani" lui Iuliu Maniu.

A luat apoi cuvântul drd Teodor Trifu, în

numele studenților din județul Alba,

aducând salutul lor la această serbare. După

cum era și normal, el face un scurt istoric al

orașului Alba Iulia, amintind de intrarea

triumfală a lui Mihai Viteazul, de faptul că

aici au fost trași pe roată, Horia și Cloșca, iar

la 1 Decembrie 1918 "s-a înfăptuit pentru

vece marele ideal național, de unire a

tuturor Românilor", act istoric la care un

important rol l-a avut, spune el, "neobositul

luptător naționalist Iuliu Maniu". Își încheie

cuvântarea, felicitându-i pe vrednicii

studenți sălăjeni, cu un angajament al tinerii

generații: "Având ca pildă vie, faptele

înaintașilor noștri, Noi tânără generație de

azi, scrutând trecutul, având în față

prezentul, vom ști să fim chezașii viitorului".

În numele studenților sibieni a luat

cuvântul președintele Alexe Bănciu. El își

începe discursul printr-un elogiu adus

prodigioasei activități, pe tărâm național, a

lui Iuliu Maniu, căruia "studențimea română

de pe întreg cuprinsul țării" îi aducea

"omagiul sincer". Astfel, "în evenimentul

care se întâmplă o singură dată în viața unui

popor: Unirea", în vreme ce alți lideri mai

tratau la Arad, "cu reprezentanții

stăpânitorilor de ieri, dvștră a-ți venit ca un

uragan și a-ți dispus să se facă ceiace

asteptă întregul popor: Unirea imediată a

Ardealului cu Patria Mamă, fără de condiții

și pentru vecie". El amintește că în primul

guvern românesc al Ardealului, Consiliul

Dirigent, Iuliu Maniu a îndeplinit funcția de

prim ministru. Dar odată unirea înfăptuită

rolul lui Iuliu Maniu nu s-a terminat, spune

el, amintind lupta pentru libertate și

democrație pe care marele nostru înaintaș

a dus-o în perioada interbelică. Își încheie

discursul prin a-i ura lui Iuliu Maniu "viață

lungă, spre binele și fericirea țării".

A urmat la cuvânt președintele studenților

din țara Bărsei, drd. Viorel Gligore. El

vorbește despre importanța Casei naționale

ridicate la Bădăcin, care reprezenta "o

instituție de o reală și incontestabilă valoare". În concepția lui Casa națională este "auxiliarul bisericii și școlii: toate trei trebuie să lucreze mână în mână și completându-se, să ducă la luminarea poporului, la progresul neamului". Asemenea case de cultură "cari constituiesc faruri care luminează dealungul vremurilor, mențin vie și arzândă conștiința națională în sufletul poporului". El spune că dacă înaintașii noștri, cu mari jertfe, au reușit să realizeze idealul național de unitate al tuturor românilor, generația lor, "formați din aluatul plămădit în sânge și fum", depune jurământul să apere hotarele țării. De asemenea, ei sunt datori să înfăptuiască "unitatea sufletească a tuturor românilor", iar casele naționale aveau, în acest sens, un mare rol. El își încheie discursul prin a spune că îi consideră pe studenții sălăjeni un model demn de urmat.

În numele studenților hunedoreni a luat cuvântul președintele lor, Constantin Rațiu. El se referă la "această complexitate de evenimente", aducând, din partea societății Studenților Universitari Hunedoreni, "salutul ei cald și prorociri adânc simțite, pentru un viitor apropiat și cât mai bun".

Din partea studenților regiunii Mureșului superior, președintele societății, Emil Grecu, spune că a venit să aducă "prinos de recunoștință bărbatului, care prin sufletul său pătruns de naționalism și mintea-luminată, a știut să țină vie, să alimenteze și să pregătească poporul", pentru marea zi de 1 Decembrie 1918. El face referire la zona din care provenea, zonă în care, înainte de 1918, "cuvântul românesc era boicotat și tot ceea ce era românesc era primit cu vorbe de ocară ca: *büddös bocskoros oláh* și dat afară cu cisma husarului ungur, urmată de o înjurătură cazonă". Lui Maniu, spune el, i se datorează libertatea de a se exprima în românește și "libertatea de-a ne putea vedea stăpâni la noi acasă". El încheie prin a-și exprima admirația față de munca depusă de către studenții sălăjeni pe țărâm cultural.

Reprezentantul asociației universitare a invalizilor Orfanilor și Văduvelor de Război (I.O.V) spune că el vorbește în numele fiilor "acelor eroi cari s-au jertfit și cari s-au întors neputincioși de pe câmpul de luptă" urează "celui mai mare bărbat de stat al României", Iuliu Maniu, "viață nouă pentru binele și propășirea neamului românesc. Studenților sălăjeni le urează ca și pe viitor "să activeze în domeniul realizărilor fericite".

Din partea studenților în Drept din Cluj a luat cuvântul, Iosif Ianota. El vorbește despre importanța zilei de 1 Decembrie 1918, citând din "marele discurs" pe care Iuliu Maniu la rostit la Alba Iulia. Totodată el amintește datoria "sfântă față de România de azi" a tinerii generații de a o apăra și păstra ceea ce au înfăptuit înaintașii noștri. Referitor la activitatea societății culturale a studenților sălăjeni, spune că el, personal, va fi "printre primii cari vor urma exemplul înălțător" al sălăjenilor.

În numele studenților în litere și filosofie a luat cuvântul Nicolae Gheție. Vorbitorul subliniază importanța zilei de 1 Decembrie, zi pe care nu o putem sărbători, spune el, "fără a ne aduce aminte de înaintașii noștri, de făuritorii acestei uniri, între cari aici în fața noastră avem pe cel mai mare bărbat de stat, care a apărut interesele Ardealului", Iuliu Maniu. El amintește apoi de datoria studențimii românești de a se uni "cu toții, atât sufletește cât și culturalmente", în scopul nobil de a face "operă de apotolă" pentru a "ține trează conștiința națională" și a "demonstra lumii întregi și mai ales Occidentului, că patrimoniul nostru național câștigat de părinții și înaintașii noștri cu jertfe de sânge, nu-l poate atinge nimeni". În încheiere se referă la sărbătorirea celor 60 de ani pe care îi împlinea Iuliu Maniu și a celor 14 de

activitate "pe ogorul național și cultural" al Societății culturale "Sălăjana".

Din partea studenților farmaciști din Cluj a luat cuvântul Bica Vicențiu, iar din partea celor de la Academia de Comerț din Cluj, Ioan Mărie. Acesta din urmă afirmă faptul că Bădăcinul era "locul cel mai potrivit pentru sărbătorirea unei decade și jumătate dela împlinirea visului nostru milenar. Își exprimă admirația pentru opera național-culturală a studenților sălăjeni, spunând că la aceste realizări a contribuit "într-o largă măsură spiritul marilor înaintași" și de asemenea sprijinul "moral și material al diferitelor societăți împreună cu oamenii de inimă ai acestei regiuni". El aduce omagiiile de recunoștință pentru întregul arbore genealogic al familiei Maniu, "pentru tot ce a făcut spre ridicarea acestui popor oropsit". El încheie prin a spune că cere "de la puternicii zilei", "să respecte oamenii cari au lucrat și lucrează a consolidarea țării, iar pe noi să ne înțeleagă atunci când facem operă constructivă".

În numele studenților români din Banatul iugoslav, care studiau la noi în țară, Adam Bulic a rostit un impresionant și totodată emoționant discurs despre "poporul românesc încă nedesrobii". El subliniază faptul că 1 Decembrie reprezintă pentru toți românii încununarea idealului național și "ceasul desrobirii noastre naționale". Însă, el se întreabă dacă "acest ceas a bătut pentru toți românii de pretutindeni" și continuă spunând că realitatea contrazice acest lucru, deoarece "La această dată n-a încetat freacă dururilor milenare. N-auziți Dvoastră un vuiet, care scapă câte odată în țară dinspre sud-vest, un freacă de jale care mocnește în adâncuri și care nu poate să-și elibereze glasul închis în temnița propriilor sale dureri? Acesta este glasul sutelor de mii de români de peste hotare, care împreună cu milioanele de români din propriul Ardeal așteptau ca ziua de 1 Decembrie să fie o dreaptă sărbătoare". Însă, din păcate, românii dinafra granițelor "continuă să mai urce calvarul mult încercărilor vremi de odinioară". Ca reprezentant al studenților din Banatul iugoslav care studiau la universitățile și academiile din România el consideră că are "datoria sfântă de a reaminti la această sărbătoare faptul că "visurile cari legănau sufletul Ardealului de ieri, continuă și azi să mângâie durerile românilor din Banat".

După ce aduce un elogiu activității depuse de către Iuliu Maniu, atât înainte de 1918, cât și a luptelor politice din perioada de după Unire. El spune că suferințele s-au ținut lanț, la fel ca și înainte de 1918, pentru românii transilvăneni, "dar fiindcă ele veneau dela frați au fost mai crunte și au reușit să oprească puțin din drum", pe Iuliu Maniu. Dar el a pornit din nou la drum, în lupta politică, de această dată "înconjurat de forțe tinere, singurele elemente cari pot să reîmprospăteze viața zbuciumată a țării românești, vândute târgoveților politici". Încheie prin a spune că pentru părinții și frații lor, care "nu se bucură nici azi de soarele libertății și al desrobirii, care a răsărit la 1 Decembrie 1918", în sufletul acestora "făclia nădejdi nu s-a stins, deși azi nu mai au nici școli, nici biserici recunoscute cari să conserve și să cultive sentimentul dragostei de neam". El îi cere lui Iuliu Maniu să fie "pavăză bună acestui popor desmoștenit de țară".

Au mai luat cuvântul drd. Emil Popa din partea Centrului Studențesc Petru Maior și al U.N.S.C.R., Emil Roșu, președintele studenților în științe, Dr. Ștefan Gârbea, în numele studenților de la medicină, dr. Ioan Oancea, președintele studenților din Târnava, drd. Paul Silaghi, în numele studenților din Satu-Mare, Ioan Paica, în numele studenților bănățeni și Teodor Moldovan, în numele studenților de la

facultățile de teologie.

După ce s-au încheiat cuvântările, președintele societății culturale "Sălăjana", Ionel Ciobanu înmânează lui Iuliu Maniu, din partea studenților sălăjeni, două cadouri omagiale. Primul era un tablou în ulei pictat de către pictorul sălăjean, stabilit în Cluj, Nacu (Ioan Sima-n.n.). Al doilea cadou era o broderie artistică pe fond de mătase, lucrat de către profesoara Dunca și eleva Olga Sasu de la școala profesională din Cluj.

După acest moment emoționant, corul studenților a intonat "Mulți ani trăiască", pentru Iuliu Maniu, care a luat apoi cuvântul, "în aplauzele fără sfârșit ale asistenței".

Într-un impresionant discurs, Iuliu Maniu a arătat "calea pe care trebuie să urmeze tineretul" și "poziția românismului față de uneltirile revizioniste". În preambulul discursului său el afirmă că este adânc impresionat de manifestările de simpatie ce i-au fost adresate de către studenți și că este recunoscător pentru aceasta, însă, spune el, "dați-mi voie să o consider ca o manifestare de simpatie pentru faptele la cari am fost un modest părtaş". Își exprimă, apoi, recunoștința pentru studențimea sălăjeană care a realizat casa națională, "pentru școală, pentru cultură și cooperare, cele trei baze fundamentale ale fericirii și propășirii poporului românesc" și pentru toți cei care participau la eveniment. Însă, spune el, "să ne ocupăm puțin de trecut. De aceia care au dispărut dintre noi pentru a vedea cum s-a ajuns pe alvia istoriei la ziua de azi". România Mare se datora, spune Maniu, "unei evoluții de gândire politică", iar "suferințele de veacuri au dat naștere ideei de libertate care s-a înfățișat în diferite forme în cursul istoriei". El spune că suferința sufletească a fost mult mai grea decât cea fizică, deoarece românii erau privați de dreptul de liberă exprimare, în limba lor maternă, de a-și pune cuvântul "în treburile statului", dar mai ales "de a se închina limbei și culturii sale". Românii nu-și puteau construi nici școli și nici biserici, iar drepturile le-au câștigat prin revoluții. Îi amintește pe Horia, Cloșca și Crișan, pe Inochentie Micu Klein, "care pentru prima dată a propovăduit lumii drepturile națiunii române", pe înaintașul său, Simion Bărnuțiu, ideologul revoluției de la 1848 din Transilvania și s-a ajuns la anul 1918, "ca o urmare firească a evoluției ideei de libertate personală și libertate națională". Ideea unirii, în concepția lui Iuliu Maniu, "nu a fost un joc al momentului, ci urmare logică a unei gândiri politice". Dar toate aceste lupte politice au pretins jertfe și el amintește sfârșitul tragic al lui Horea și Cloșca, a lui Avram Iancu, s-au exilat lui Inochentie Micu Klein și pe cel al lui Simion Bărnuțiu, refugiat în Moldova. De asemenea, el amintește faptul că în anul 1918, 387 de români "cu moarte de martir au adus jertfa lor pentru Unire parte îngropați de vii, parte arși pe rug și chinuți în atâtea forme crude".

La fel ca și în celebrul său discurs de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, Iuliu Maniu aduce un omagiu "fraților noștri din Vechiul Regat". Aceștia și-au "pus în joc independența lor, au sacrificat buna stare materială, și chiar viața lor, ca să ne salveze pe noi". El subliniază faptul că frații noștri de peste Carpați "au sacrificat nu numai 800 de mii de oameni, ci și-au pus în joc întreaga lor existență de stat, de țară sufletească, de iubire de frate, de care au fost capabili, ca lăsând la o parte buna stare materială, să răspundă chemării sângelui".

În continuarea discursului său, Iuliu Maniu apreciază jurămintele pe care studenții le-au făcut pentru păstrarea și apărarea României Mari, țara noastră fiind, în concepția lui, ca "un arbore mare înfipt în sufletul nostru". Răspunde apoi tezei revizioniste maghiare, spunând că "însuși contele Bethlen nu a avut îndrăzneala de a

Ionel Ciobanu,
președ. Soc. Cult. "Sălăjana".

cere mai mult decât autonomia Ardealului căci chiar și lor li se pare absurdă ideea ca Ardealul și Banatul să mai poată fi alipit vre-odată Ungariei". Amintește apoi de proiectul paneuropean, de unificare a Europei din care reiese faptul că marele nostru înaintaș era întrădeavăr un mare vizionar și prevedea o Europă, cel puțin în partea ei centrală, ca o mare confederație de state. Iată ce spune el: "Când azi toată lumea tinde spre mari unități culturale și economice, contele Bethlen în loc de a se gândi la o mare confederație a statelor din Europa Centrală fiecare păstrându-și suveranitatea și hotarele lor cu drept stabilite, pentru a salva statele dumărene din situația lor economică atât de grea, cere reîntegrarea Ungariei, dovedind că ungurii nu au învățat nimic din trecut, căci a cere autonomia Ardealului, este atât de imposibilă, întrucât chiar lumea serioasă din Apus, trebuie să se mire de felul lor de gândire rămas de lume". Atacurile revizioniste trebuiau respinse imediat, spune el, "pentru ca o întârziere să nu fie interpretată în detrimentul nostru". Maniu arată care este datoria tinerei generații, pe care destinul i-a pus "acolo unde trebuie lucrat pentru marile reforme sociale și pentru marile transformări ale omenirii, pe care le pretinde spiritul vremii noui" și de aceea tinerii sunt "datori a face o operă de apostoli, de a ține trează conștiința națională, de a arăta că patrimoniul nostru național nu se poate stinge". El cere studenților ca ei, care reprezintă viitorul, deoarece din rândul lor urmau să se ridice conducători firești ai țării, să organizeze acțiuni propagandistice pentru cauza națională și în străinătate, iar prin acestea să arate Occidentului că "pe aceste platouri cari sunt ale noastre și numai ale noastre, România are chemarea de a duce înainte o operă de cultură și civilizație".

Marele nostru înaintaș încheie impresionantul său discurs cu un apel pentru organizarea unui mare congres național al tineretului universitar prin care să se protesteze "împotriva aceluia care voesc să atingă hotarele țării noastre".

Discursul lui Iuliu Maniu a fost îndelung aplaudat "cu ovațiuni nesfârșite" de către cei peste 200 de studenți și de către țărani prezenți în sala Casei naționale din Bădăcin. Seara târziu, participanții la acest congres s-au îndreptat către casele lor.

În concluzie, se poate afirma faptul că acest congres a fost o reușită deosebită a Societății culturale "Sălăjana", prin numărul mare de participanți și prin problemele care s-au pus în discuție cu această ocazie.

Surse documentare:

1. Colecția ziarelor *Gazeta de Duminecă* și *Foiaia Noastră*, pe anul 1933

2. Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. VIII, *România întregită (1918-1940)*, Edit. Enciclopedică, Buc., 2003, pp. 320-322

Marin POP

CENACLUL "SILVANIA"

Două debuturi

În ultimele două ședințe de cenaclu, din 5 și respectiv 19 octombrie a.c., am înregistrat două debuturi, primul, al Ioanei Codre, cu lectura unui grupaj de versuri, celălalt, al lui Ioan Pop, cu un volum de poezie.

Ioana Codre este la prima sa lectură în cadrul cenaclului. Grupajul ei de 10 poeme, scrise în perioade diferite (din 1998 până în 2005) a suscitât discuții aprinse, interesante în multe privințe, axate în special pe problematica creației și având ca pretext texte prezentate de tânăra autoare. Pe lângă inevitabilele divagații pe teme generale, au existat, firește, și intervenții punctuale, de "atelier de creație", din care Ioana a avut cu siguranță doar de câștigat.

Ioana Codre nu este o începătoare într-ale scrisului. În liceu a publicat versuri în revista clujeană "Excelsior", în urma premierii poeziilor sale la un Concurs național de creație literară. În facultate, la Timișoara, a frecventat timp de doi ani un cerc literar susținut de British Council în colaborare cu profesori de la catedra de engleză a Universității de Vest. În anul 1999, a primit Premiul special în cadrul Concursului Național de poezie "Moștenirea Văcăreștilor" - Târgoviște. În anul 2002, a obținut premiul I la Concursul organizat de British Council în Brașov, cu o piesă de teatru intitulată "Under the Sands" ("Sub nisipuri"). Începând din acest an, Ioana Codre colaborează la "Caiete Silvane" cu proză, teatru și poezie.

Cum a fost receptat grupajul prezentat de Ioana Codre? Iată câteva păreri - semnificative, credem - pe marginea poeziei sale: "Poezia citită este din mai multe perioade ale creației autoarei, ceea ce nu este neapărat și o expresie a valorii «realizate» de-a lungul timpului. Textele au ca obsesii tematice și de realizare motive religioase, elemente din cultura lumii,

iubire etc. Câteva poezii, *Ditiramb*, *Infern*, *Îngerul* etc., pot să aparțină unui volum, pe care - sincer! - îl așteptăm" (Ion Pițoiu-Drăgomir): "Poezia Ioanei Codre lasă impresia unui amalgam de curente și teme literare. E o atmosferă tenebroasă, ușor apocaliptică, funebă, amintind fie de viziunea simbolistă a lui Baudelaire, fie de avangardismul moderat al lui Ion Vinea, fie de ortodoxismul lui V. Voiculescu. Oglindirea sinelui și conturarea unui itinerariu propriu se lasă, încă, așteptate, chiar dacă talentul persistă" (Marcel Lucaci): "Poezia Ioanei Codre conține o atmosferă ușor dezolantă, bacoviană, meditativă, care poate fi pusă sub semnul versurilor: «E negru și adânc, fără cer.../ Nimeni nu mai cumpără vise»" (Iuliu Suciu).

O așteptăm pe Ioana Codre cu alte creații și ne bucurăm că am câștigat, în persoana ei, o nouă colegă în atât de restrânsa familiei a cenaclului.

După o tentativă de roman eșuată, despre care am scris la vremea respectivă, Ioan Pop reușește să debuteze cu un volum de versuri, *Lacrima secunde* (Editura Eikon, Cluj, 2006), despre care profesorul clujean Aurel Sasu scria următoarele: "Trece prin poezia lui Ioan Pop un aer de imaginație vrăjită față de care adâncul, lacrima și zborul par un fel de utopii nepedepsite. Autorul însenează cu inteligență jocuri ale de-neatinsului și ale realului prădat de iluzii, cu sentimentul mereu reconfortant al eșuării în eternul sinelui înnoibilat. Căderile în gol și universul de fragile prăbușiri par mai mult ademeniri ale ființei răvășite liric de incertitudini și tăceri. În respirația egală a materiei, trupul de vis al poetului e o biruință a răni ca taină și izvor al cuvântului". E greu să mai spui ceva după aceste rânduri... Așteptăm cu interes următoarele volume ale lui Ioan Pop.

Daniel HOBLEA

Ioana Codre

DINCOLO DE MOARTE

E negru și adânc, fără cer,
M-am trezit tremurând în ger.
Miroase a umed
Aerul muced.
Aud viermii lucrând în jurul meu,
Pretutindeni, mereu;
Le vorbesc fără buze și glas,
În liniște...Am rămas
Cu ochii lipiți de stele
și mă întreb ce-a rămas din ele...
E întuneric dincoace de pleoape,
Aproape
Că aș putea crede...

Dar, dac-am murit,
De ce oare simt încă atâta iubire?

1998

POLI

Ne-au înfărcat semilunele,
Spumele mării nu mai curg în noi
și mările mor crucificate
Adânc.
Nimeni nu mai cumpără vise.

Umblu cu picioarele agățate de cer,
și norul stâng nu-l mai iubește pe cel drept,
Nici buza dreaptă nu o mai soarbe pe cea
stângă.
Se căscă golul.

fi-am dat toate cuvintele,
Dar nu pe mine,
De frică și tăcere.
Tu cu plus,
Eu cu minus de curaj
La polul singur
În noaptea aceluiași pământ visând,
Visând la unu.

2000

DITIRAMB

Demonii s-au trezit
și curg prin sîta cavă înapoi.

Primul cerc a plesnit.

Alveole încinse fierb magma
Din pivnița pârjolită.

Încuietoriile crapă
și Fiara stă la pândă.

Un cerc mă mai oprește...

2002

INFERN

Nicio oglindă pe care să-mi plutească trupul,
Ca o luntre fără cârmă.

Niciun trup pe care să-mi plutească oglinda,
Ca o mângâiere fără degete
și fără buze.

Charon doarme între țărături de lumi paralele,
Visând punți.

2002

OFELIA

Degete de nisip cu unghii de scoici
Îmi mângâie fața suflutului
și buze albastre își sărută culoarea
Peste pleoapele lui închise.

Atingerea mută a glasului de sirenă
Mă leagănă peste șaptele umede.
Pletele îmi curg peste florile înecate
În vălul de mireasă.

2002

AUTOPSIE

Cadavrul tău a început să crească
în căția roșie.
Împinge cuiele afară.
Încep să-mi circule prin vene
și-mi deschid toate cicatricile
prin care vaporii sângelui tău
aruncă lavă
peste pielea fremătând...

2003

ÎNGERUL

A căzut în cer și ultimul înger.
Când și-a desprins din rana pământului
tălpile goale,
A rămas o urmă sângerândă
și noi.

În liniște și-a pregătit desaga în care odinioară
Îmi aducea pere de la coasă:
Rozarul, lumânarea și-o mușcată de sădit.

Și-n liniște-a plecat,
Nici nu i-am auzit bătaia.

S-a aruncat senin,
Cu brațele pline de dor,
și unda suflutelor noastre a tremurat în urma lui
În cercuri tot mai largi,
Mai largi,
Mai largi...

2005

Ioan Pop

Nețărmuriri

I
Era adânc cât zborul
respirației sortite
să rupă fila-ntunecată
a cântecului gol
din spațiul prea plin.

II
Picură viața,
forma rotundului
se ascute-n zbor,
crestează verdea lumină
fuiorul vieții dansând se ridică.

III
Din cercul rădăcinii
abia întâlnită cu sămânța
saltă răspunsul culorii,
al gândului ascuns.

Covor pentru cuvinte
lumina sămburelui
pentru
lutul încins
în palma spațiului
ce-și crea întregul

IV
Orizontul își definește literele
teama căderii palpită
un deget, un suflu
despărțit de ochi
se sparge-n cuvinte.

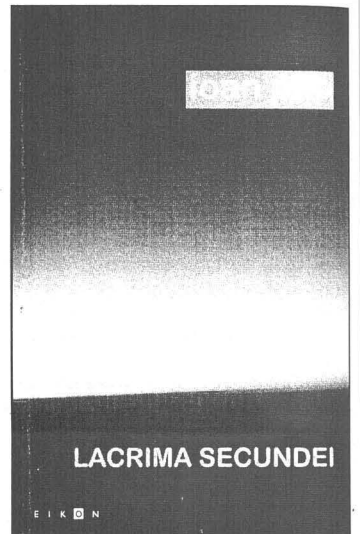
Se sparge-n rotunde-ncercări
fragede aripi linia-și arată
ruga-i neatinsă.

V
Sunetul se desprinde
din adâncul ochilor
aduși în lumina
ce hrănește pașii,
zborul încă măsurat
prin ceața începutului

VI
Lutul împlinește
respirația,
deschide concertul
nesupus notelor,
prădat de auzul pietrei
se închide-n cuvântul circular

VII

A...

La orizont

Îngăduie-i morții să înflorească
în patima unei secunde bolnave
după minutul vrăjit
de ora ce s-a spart
în cristallul timpulul.

O să te-ngrop cât mai adânc,
visul înspire apus,
lacrima spre răsărit
ca să fii un nimic orizontal iubit.

Putrezirea ta va înflori în mine
ca un păcat rămas nepedepsit
de aripa cuvântului ocolit,
când vântul
ascute vârful spinilor.

Vezi

Vezi timpul care trece
femeie pierdută,
pierdută de mine,
lipsa cetății revine.

Vine prin iarbă metalic târând
cascade-nsetate de rouă,
gleznele-mi simt trecând spre adânc,
lângă leșuri de cerbi.

Aici mă simt salvat de-ncrustare,
muzici se desfac printre ploi amare,
trepăduși pregătesc banala încoronare
a cuvântului... sufocare.

Pietrele-și caută fluviul de duminică
să-și spele culorile imobilite
de potcoavele unui cal năraș.

Nicolae Breje

La fântâna dorului (folclor de sub Meseș)

Cătu-i țara mea de rea./ Tot m-ajunge dor de ea./ Cătu-i satul meu de rău./ Tot m-ajunge dorul său. Acest fragment dintr-un cântec popular stă drept notă la Căntatul înainte și, am zice, la întreaga carte de "folclor de sub Meseș" a profesorului pensionar Nicolae Breje, tipărită recent la Satu Mare. Cum însuși autorul menționează, în cele 143 de pagini "sunt evidențiate nestemate care au strălucit pe buzele multor contemporani de-ai mei din Cizer și din împrejurimi, cu care aceștia și-au învins urâtul și durerile, povestind la lumânări de ceară, la lămpi cu petrol în sezoane, în jurul focurilor de la "colibă" de pe "rături" (fânețe), ori s-au bucurat la nunți, oștețe, clăci, "danțuri" etc. (...) Cunoscătorii de folclor pot constata existența unor afinități și interferențe cu producții similare din zonele și subzonele etnografice din vecinătate (Bihor, Cluj, Satu Mare, Maramureș) și chiar mai departe, ceea ce confirmă puterea de asimilare a oamenilor din satele noastre, de la izvoarele Crasnei și mai departe".

Primul capitol este dedicat Cizerului, "un sat cu vârstă venerabilă", satul natal al domnului Nicolae Breje, pe care l-a purtat în suflet, cu folclorul, legendele și datinile sale - parte (mică, e drept) valorificată în această lucrare - , cu istoria și spiritualitatea cărui se mândrește. Atestat în 1219 sub numele "Terra Cezar" ("Pământul Împărătesc"), satul Cizer a existat, desigur, mult mai înainte. "Numele toponimice Făgădăul Crasnei, Crănișoara, Groapa Tătarului, Oșteana, Mănăstirea, Făgădăul de la Mesteacăn etc., din imediata apropiere a vetrici satului, vin să ne dovedească faptul că localitatea a cunoscut întâmplări și evenimente legate de conviețuirea cu slavii, de năvălirea tătarilor, de existența unui așezământ monahal, de existența "oștenilor", a "făgădăului" (hanului), loc de popas pentru cei aflați în drum spre vreo destinație neatinată în fapt de seară".

E amintit Horea, meșterul care a condus lucrările la construirea frumoasei biserici de lemn, strămutată la Muzeul Etnografic în aer liber de la Hoia, Cluj-Napoca și, de asemenea, pomenit "Neamul Abrudan" care, în opinia regrețatului profesor de istorie Paul Abrudan, a sosit aici odată cu Horea. Demne de luat în seamă ni se par sugestiile din finalul acestui capitol: "fixarea unei zile a comunei Cizer, cu care ocazie să se întâlnească fiii satului și ai comunei; punerea în activitate a Muzeului sătesc; redactarea monografiilor comunale pe baza datelor istorice, geografice, etnografice, toponimice și folclorului existente; redactarea monografiei școlii; ridicarea unui monument în memoria celor căzuți în primul și în al doilea război mondial; un monument în amintirea lui Horea, patronul (spiritual, n.n.) școlii din Cizer și meșterul bisericii de lemn ce-i poartă numele." Și, am adăuga noi, nu trebuie uitat că de comuna Cizer, respectiv satul Pria, a fost deosebit de legat sculptorul Victor

Nicolae Breje

LA FÂNTÂNA DORULUI
(folclor de sub Meseș)SATU MARE
2006

Gaga, care și-a petrecut anii copilăriei și vacanțele adolescenței aici, la bunici, în casa care ar merita transformată într-un muzeu memorial.

Capitolul doi - Obiceiuri și tradiții locale din Cizer - cuprinde descrierea unor obiceiuri legate de momente din viață - nașterea, botezul, molitva, căsătoria, cureschitul (sau peșitul de probă), adevăratul peșit, "pă vedere", nunta (pregătirile pentru nuntă - bota de chemător și laslău; desfășurarea nunții); petrecerea sau înmormântarea. Urmează descrierea obiceiurilor legate de muncă și înțajitorul. Dintre obiceiurile legate de creșterea animalelor, Măsurșul oilor de la Pria a generat o serbare populară pe care o așteptăm și azi cu interes în fiecare primăvară, numărul edițiilor acestei manifestări culturale pierzându-se în timp. Dintre obiceiurile legate de viața socială și religioasă sunt tratate haba, claca, colindatul, verjelul, umbatul cu clopotele (în Ajun de Bobotează) ș.a. Interesante sunt considerațiile despre danșul satului și "tizeșii", care răspund în fața tineretului de organizarea horii satului la o

casă, de obicei într-o sură și care au și rolul de a introduce pe tinerete fete fecioare în "danț" - ocazie de taxare de către organizatori.

Superstiții sau eresuri este genericul celui de-al treilea capitol, unde găsim cunoștințe empirice despre ursitoare, culoarea roșie, vânzarea pruncilor, călindarul de ceapă, căderea primului dinte de lapte, obiceiuri și crezuri legate de Paști, Sânjor, Rusalii ori Sânzăiene. Tot aici sunt relateate pe scurt câteva superstiții sau eresuri referitoare la animale - postul pentru animale, pentru ca laptele de vaci să nu poată fi furat de către strigoi, despre cămașa ciuime etc. - și superstiții sau eresuri referitoare la plante - "probația sau schimbarea la față", aruncarea sămânței în ogor, tremuratul frunzei de ploș etc. Noi pentru mulți dintre cititorii noștri ar putea fi superstițiile sau eresurile referitoare la diferite acțiuni sau fenomene, cele care vizează practicile superstițioase (magia albă) sau cele despre credințele supranaturale, tratate, fiecare, în subcapitole separate.

Cunoscătorii de folclor pot constata existența unor afinități și interferențe cu producții similare din zonele și subzonele etnografice din vecinătate (Bihor, Cluj, Satu Mare, Maramureș) și chiar mai departe, ceea ce confirmă puterea de asimilare a oamenilor din satele noastre, de la izvoarele Crasnei și mai departe.

Autorul

Tipărit la

ECO
PRINT
SRL

Tiraj 110

Tel. 0721.529.935

ISBN-10 973-0-04631-X
ISBN-13 978-973-0-04631-1

Capitolul patru, Căntece din Cizer și împrejurimi, este structurat, la rândul său, în șase subcapitole: Hori (cântece) de dragoste și dor din Cizer și alte sate; Hori (cântece) de cântănie din Cizer și alte sate; Hori (cântece) de înstrăinare din Cizer și alte sate; Hori (cântece) de jale din Cizer și alte sate; Hori (cântece) de ocară (satirice) din Cizer și alte sate; Hori (cântece) de mână (răzvrătire) din Cizer și alte sate.

Nu puteam lipsi dintr-o asemenea lucrare Corințele din Cizer, Descăntecele (strigăturile) din Cizer și împrejurimi, Găcitori (ghicitori) din Cizer, Zăcale sau vorbăre din bătrâni - fiecare adunate în capitole separate. Am lăsat la urmă două capitole demne de remarcat: Folclorul copiilor și Povești din bătrâni ("Căpřița cu lăngălaul" și "Pățaniile unui îndărătnic"). Menționăm că autorul precizează, acolo unde este cazul, numele informatorului, vârsta și anul în care s-a făcut consemnarea. Lucrarea se încheie cu un Glosar, el însuși deosebit de interesant și de pitoresc.

Ileana PETREAN-PĂUȘAN

Lansarea cărții "La fântâna dorului", la Cizer

"Nu puteam lansa cartea mea de folclor decât la fântâna dorului, adică în satul meu natal, unde mă întoc cu gândul de foarte multe ori și cu pașii de câte ori pot" - a mărturisit cu emoție profesorul pensionar Nicolae Breje, vineri, 3 noiembrie a.c., în fața unei săli arhipline, la Școala Gimnazială "Horea" din Cizer. În această bucurie și sărbătoare, a sa, a fost însoțit de fiica și ginerele său. La eveniment au participat elevi din comuna Cizer, dascăli, intelectuali ai comunei și, bineînțeles, autoritățile publice locale în frunte cu domnul primar Viorel Turcas, iubitor de cultură, în general și de folclor, în special, dovadă sprijinul pe care îl acordă școlii și bibliotecii din comună, precum și preocuparea de a duce mai departe tradițiile și obiceiurile locale prin valorificarea lor în tradiționala sărbătoare populară Măsurșul de la Pria.

Alexandru Pușcas, directorul Școlii "Horea", a deschis întâlnirea de suflet de la Cizer, anunțând evenimentul și felicitând autorul cărții. Nicolae Breje a povestit celor prezenți cum s-a născut această carte, de când adună materialul etnografic valorificat în ea (de zeci de ani), precizând că mai deține încă multe manuscrise cu folclor, pe care intenționează să le valorifice. Adresându-se îndeosebi dascăliilor și elevilor din sală, autorul lucrării "La fântâna dorului" a îndemnat pe cei prezenți să profite de existența, încă, a "sursei vii", să culegă și să valorifice, sub toate formele posibile, acest tezaur inestimabil, care este cultura noastră tradițională. Ideea a fost dezvoltată de Gheorghe Chende-Roman, directorul Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sălaj, care, apreciind preocupările prof. Nicolae Breje și felicitându-l pentru această frumoasă și necesară carte, a afirmat că, prin intrarea României în UE, patrimoniul cultural al

Europei unite se va îmbogăți cu zestrea inestimabilă adusă de poporul nostru și noi trebuie să fim mândri pentru aceasta. Învățătorul Petru Galiș, după ce a dat citire unei poezii create ad-hoc și dedicate prof. Nicolae Breje, și-a exprimat bucuria de a ține în mână a doua carte a comunei Cizer, după cea despre Veronica de Sălaj. Apreciind efortul autorului cărții, și învățătorul Petru Galiș a îndemnat la "hârmicie" în domeniul spiritului, mărturisind că el însuși lucrează la monografia comunei și școlii Cizer. Instructor al formațiilor folclorice din Cizer, de ani de zile, profesorul Nicolae Agaghe și-a exprimat opiniile despre această carte, felicitând autorul ei și relatând despre preocupările și gândurile proprii în valorificarea folclorului și tradițiilor din Cizer, "murunița" individualizând minunatul popor popular din zonă. Cuvinte alese a rostit și preotul Ananie Pojar. În ce-o privește pe subsemnată, am precizat că această manifestare, înscrisă în "Festivalul Șanselor Tale", prefațază săptămâna educației permanente cu un exemplu cum nu se poate mai edificator: lansarea primei cărți a unui om cu toatele albe, dovadă că nu numai învățarea se poate și trebuie făcută pe tot parcursul vieții, ci și cercetarea, creația etc. Am prezentat ultimul număr (primul tematic) al revistei "Silvania - cultură, culte, patrimoniu", care abordează tocmai tema folclorului românesc, în perspectiva integrării europene. S-a discutat, de asemenea, despre conservarea meșteșugurilor tradiționale, despre starea vechii școlii, azi monument istoric, despre o posibilă casă memorială Victor Gaga la Pria, despre o monografie a "Muruniței" și despre multe altele.

Profesorul Nicolae Breje a oferit autorului celor prezenți și a dăruit câteva exemplare din cartea sa Bibliotecii Comunale din Cizer.

(I.P.)

Găcitori (ghicitori) din Cizer

Formula de introducere în ghicitori: "Jumulei, cei, de-i găci tu (de-ți găci voi) cei-i"

Sus tună, jos răsună,
În vale ninjă cu furtună.
(R: cernutul fânii în covată)

Am o cloșcă tare bună: cu o aripă își împrăștie puți, cu cealaltă îi adună. (R: ziua și noaptea)

Vine draguleana de la munte,
Tăt suind dintr-un jerunte:
"Apără-mă de găini, că de căne nu mă tem!".
(R: rama)

Cu unghiuță, da' nu-i mătă,
Cu pană, da' nu-i cătăndă.
(R: spinul, murul, trandafirul).

Zăcale sau vorbăre din bătrâni

- *Nu pune palma înde poți pune jețetu.
- *Nu las sărăcia mea pentru bogăția altuia.
- *Cine împarte miere se lunge și pe jețetu.
- *Viața-i cât întri pă o ușe și ieși pă alta.
- *O tacă (vorbă tăcută) face cât o vacă.
- *Nu te bucura de răul altuia, bucură-te de sănătatea ta.
- *Fii bun ca pâinea caldă și curat ca lucrăma.
- *Cine cere, nu pierde, dar nici hulă (vorbă) bună nu-i mere.
- *Nu-i colduș în lume fără straiță și botă.
- *Este frumoasă ca pupăza, da-i pute cuibul.
- *Aldate (binecuvântate) mămuri multe, blăstămate (leneșe) guri găscate.
- *Stai oleacă (un pic) că nu-i face vârf la lume.

Democratizarea Misterului

Here is Jerusalem bound in chains, in the Dens of Babylon
William Blake, *Milton*

Nu dorim să începem reluând ceea ce deja s-a spus privitor la deviația civilizației moderne occidentale, și nu doar că s-a spus aceste fapte dar s-a făcut acest lucru într-un mod strălucit, astfel încât considerăm inutil să repetăm, dar e oportun să încercăm a extrage câteva consecințe aflate în germene în expunerea lui Guénon.

Este binecunoscut așadar că una dintre trăsăturile pregnante, și de fapt consecință directă a modernismului, este egalitarizarea societății umane. Să nu ne lăsăm înșelați de faptul că egalitarismul poartă în mod elegant numele democrației. Într-adevăr, egalitarismul în forma sa cea mai brută și hidoasă a fost adus la suprafață de extrema stângii socialiste, când demosul trebuia să fie compus în totalitate din acel strat social care, de când e omul pe Pământ, a constituit cea mai joasă și incapabilă categorie în ceea ce privește calitățile intelectuale, și în consecință, cea mai inaptă a purta în ea însăși vreo calitate inerentă *puterii*¹. Extrema dreaptă nu a făcut altceva decât să aplice această aberație din sfera socialului în sfera țesutului organic.

Dar să ne întoarcem la democrație. Din punctul nostru de vedere, care este cel tradițional², ne putem întreba cum de comunismul și nazismul nu au constituit ultimele expresii ale chipului modernismului occidental, pentru că amândouă la un loc, și fiecare în parte, au fost un puseu de anti-Tradiție în forma cea mai brută. Credem că putem să răspundem analizând, chiar fără a intra în detalii, ceea ce se întâmplă în prezent, situație pe care o considerăm moștenitoare directă a celor două bestii. Ceea ce s-a întâmplat în privința existenței celor două totalitarisme a fost o situație pe care o putem numi convulsivă. Occidentul modern a vomitat, într-un moment paroxistic de criză, ceea ce-i crescuse latent în viscere. Cele două fiare s-au prăbușit căci amândouă apăsau pe marginea unei balanțe pervertite. Poziționarea lor extremă a făcut ca moartea uneia să atragă imediat după ea prăbușirea celeilalte. Deviația era mult prea brutală, deci ceea ce rămâne este maimuțărirea Echilibrului.

Să ne facem foarte bine înțelegi: noi nu purtăm nici un fel de polemică cu absolut nimeni, ci pur și simplu prezentăm niște fapte. Nu purtăm nici un fel de luptă împotriva democrației din cel puțin două motive: 1. Democrația, în modul cel mai real și riguros cu putință, nu este posibilă nici principial, nici practic. 2. Noi, în calitatea noastră de simpli indivizi, nu putem și nici nu vrem, tocmai pentru că nu putem³, să intervenim în cursul desfășurării acestui ciclu al existenței umane. Tot ceea ce putem face este să prezentăm faptele așa cum apar ele în lumina adevărurilor tradiționale.

Într-o societate normală, de tip tradițional, structura este aceeași indiferent că e vorba despre o civilizație orientală, cum ar fi cea chineză, o civilizație precolumbiană sau una occidentală, cum a fost cea a vechilor celti, a dacilor sau cea creștin-medievală⁴. Această civilizație funcționează ca un organism pentru că asta și este. Legile care guvernează cosmosul, guvernează atât societatea cât organismul uman. Aceste legi își trag realitatea din originea acelorași principii universale de origine sacră.

Să ne imaginăm pentru o clipă cum ar fi dacă omul ar încerca să înțeleagă o activitate rațională cu picioarele sale. Evident, așa ceva este imposibil pentru că funcția creierului o definește doar acesta. Din contră, în egalitarismul comunist s-a hotărât ca acea parte a societății care corespunde picioarelor unui organism, să preia *absolut* toate atribuțiile întregului corp. Așadar pentru comunisti, picioarele erau creier, stomac, organe sexuale etc. Mai mult, s-a adăugat acestei aberații rușinoase ignorarea categorică a instanței supra-umane. Iar acest lucru pare logic în aceste condiții, căci o asemenea șană grosolană nu putea avea nici o noimă în prezența elementului spiritual. Dar se pare că a fost prea de tot. Nici un om normal, oricât de indoctrinat ar fi fost nu a putut rezista să se sature, să procreze, să citească sau să digere cu picioarele. Așadar, egalitarismul extrem și ridicol, grosolan și brut de care rădeau până și acele "elite ale picioarelor"⁵ se conduceau, s-a năruit din pricina propriei anomalii. Egalitarismul rasial a succumbat exact pe baza acelorași motive. Dispariția sa a fost mai bruscă pentru că a atentat într-un mod mai evident la normalitate și la natural.

Dar să revenim la societățile sănătoase. Acestea sunt structurate în mod calitativ, și deci în funcție de *puterea* pe care o dețin în mod real diferiți indivizi ce, compun astfel straturile unei societăți. Puterea este un atribut strict divin și atât. Acest fapt constituie pentru noi o evidență pentru că este un fapt pur și simplu⁶. Așadar cei care participă într-un grad mai mare la Putere, evident că aceia sunt și cei mai îndrăgii să o exercite. Această categorie corespunde capului unui organism. Aceștia sunt sacerdoții - cum au fost Merlin pentru Arthur, Daniil Siliștru pentru Ștefan cel Mare, Deceneu pentru Burebista etc.⁷. Aici trebuie făcută următoarea remarcă: relația care de divinul nu se face numai prin religie, din contră, tot ceea ce presupune metafizică pură

- deci calea cea mai directă și infailibilă către divin - depășește acest domeniu al religiei. Așadar un sacerdot, în adevăratul sens al acestui cuvânt⁸, este propriu-zis un metafizician și nu un preot al unei anumite religii sau al alteia. El privește de dincolo de aceste limitări inerente definițiilor dogmatice, care limitează prin însuși acest fapt o formă religioasă de altă formă religioasă. De asemenea, o altă remarcă importantă este aceea care se referă la rolul paradoxal al acestei funcții sacerdotale: manifestarea unei puteri divine își va păstra calitatea, dar va apărea invizibilă în ochii celor ce nu sunt capabili de a o zări. Așadar 'cel mai puternic om dintr-o comunitate, va fi cel mai retras din mijlocul acesteia, iar activitatea sa va imita în mod identic Activitatea Principiului: va fi una non-acționantă. Asta înseamnă că cu cât cărmuitorul se implică mai puțin în treburile obștii, cu atât comunitatea va prospera - atâta timp cât aceste funcționează în limitele unei ordini calchiate după cea cosmică, trebuie intervenit într-un mod minim, și doar în cazuri extreme și excepționale⁹.

Activitatea non-acționantă sacerdotală își va avea forța¹⁰ în brațele și pieptul organismului social. Aceștia sunt războinicii, cavalerii, nobilii din rândul cărora sunt investiți de către sacerdoți, pe baza unui drept divin, care este cel al Puterii, regii. Așadar regele și nobilii săi, care-i vor jura fidelitate, vor fi cei ce vor veghea la păstrarea ordinii cosmice în interiorul organismului social, și regele va interveni doar atunci când această ordine este subminată din exterior sau interior¹¹. Regele are menirea în primul rând de a proteja și de a asigura bunăstarea cavalerilor săi, care la rândul lor, vor avea aceeași obligație față de cei ce constituie în mod simbolic stomacul și organele sexuale ale organismului social: producătorii, comercianții, meșteșugarii. Aceștia, la rândul lor, sunt organizați în bresle iar fiecare breaslă are un maestru. Toți care sunt ucenici într-o astfel de breaslă constituie propriu-zis picioarele acelei societăți¹².

După această scurtă prezentare, necesară, să reluăm spunând că devierea și degenerarea s-a produs gradual, începând cu decăderea intelectuală a sacerdotului (deținătorul, în fapt a a dublei funcții de rege și sacerdot) care a devenit preot, cu ruperea regulii de preot, cu denaturarea și decadența - firească printr-o astfel de rupere - nobilimii și a clasei războinice care a devenit, în preajma revoluției franceze, o caricatură efeminată a virilității inerente, cu ghilotinarea regelui și emanciparea burgheziei, adică a stomacului social, și bineînțeles, această emancipare a înobilizaților fără blazon a fost ultima etapă care a precedat domnia ucenicilor, a slugilor, și iată-ne în prezent: ne aflăm parcă dincolo de istorie căci s-au consumat logic toate câte au fost să se întâmple. Pentru noi și pentru cei care înțeleg aceste lucruri, acest fapt este semnificativ, și chiar profund semnificativ: căci dincolo de istorie este o calitate pe care o posedă doar cel aflat într-un nou început. Dar noi suntem departe de a fi acolo și totuși foarte aproape iar asta pentru că suntem chiar la sfârșitul sfârșitului, când și ultima domnie s-a petrecut¹³. Cei ce cunosc stau ca lupii căci e perioada de veghe, de atenție maximă în liniștea apăsătoare ce precede ragnarök-ul: războiul și sfârșitul tuturor zeilor, a tuturor puterilor.

În încheiere există un lucru care trebuie spus. René Guénon a scris ceea ce a trebuit să scrie, în prima jumătate a secolului 20. Calitatea intelectuală de atunci a Occidentului a fost deplorabilă, la fel cum este de fapt și astăzi. În aceste condiții nu putem decât să considerăm că el a îndeplinit o funcție, și nu orice funcție, ci una sacerdotală. Cel ce este capabil să înțeleagă la justa valoare ceea ce spunem aici, va înțelege că acest lucru nu este lipsit de semnificații. În primul rând e curios că o astfel de îndurare i-a mai fost concedată lumii occidentale - dar această mizericordie în *terra* e dublată de o Rigoare în Cer. În al doilea rând ceea ce el a expus acum în public, în alte timpuri chiar tradiționale, ar fi riscat să fie considerat eretic și deci viața lui ar fi fost în pericol, vânat și condamnat de către o umanitate decăzută intelectual, în care preotul și Biserica constituia cea mai puternică instanță în societate. Guénon a făcut public cunoștințe care s-au aflat, dintr-un motiv sau altul, și se vor afla întotdeauna "sub pecetea tainei", iar asta în vremuri egalitariste, când totuși sluga are acces la ele. Aceasta este pentru noi un semn al vremii căci în India, pământ tradițional prin excelență, lucrurile au fost întotdeauna astfel: doctrina pur metafizică este la îndemâna oricui dar puțini sunt cei ce sunt în stare să o primească: însă India e una iar Occidentul alta. Mizericordia și "democratizarea" Misterului ar trebui să ne pună pe gânduri fiindcă suntem în fața unui *gest* final, care dacă nu ar avea o *astfel de sursă*, l-am califica drept disperat.

Mihnea CĂPRUȚĂ

Catedrala "La Sagrada Familia", Barcelona

¹ Puterea, în mod real, este cu totul altceva decât își închipuie astăzi majoritatea oamenilor. Din păcate semnificația purtată de acest cuvânt a ajuns să fie relativizată într-asa hal încât ocuparea abuzivă - deci în lipsa posesării oricărei puteri reale - a unei funcții de conducere, este asimilată cu dobândirea puterii. Nimic mai fals. Puterea nu este investită cuiva de jos, ci de sus, pentru că dacă nu ar fi așa, aceasta nu ar mai fi putere. Cantitatea nu poate produce calitate, în schimb, viceversa e adevărată. Puterea este o calitate și ea nu poate fi conferită cuiva decât având acces la "partea" calitativă a aceluia individ. Inutil să mai adăugăm că *forma* se naște din *calitate*.

² Tradiția conține toate principiile de ordin universal, adică metafizice și supra-umane, de origine sacră, a căror aplicabilitate la nivelul contingent nu numai că a constituit modalitatea civilizațiilor umanității din toate timpurile, exceptând deviațiile de tipul civilizației moderne occidentale, dar constituie și modalitatea naturală și normală de a fi.

³ Potența va veni întotdeauna din Putere, ea va fi întotdeauna actualizată de Calitate. Așadar atragem atenția că este extrem de periculos să se întreprindă vreo acțiune, alta decât efortul interior spre realizarea spirituală. Guénon a avertizat răspicat că nimic nu se face de la noi, ci prin noi. Dar în acest sens trebuie atras din nou atenția asupra pericolului de a confunda realizarea spirituală cu deviații de natură psihică, și deci individuală. Este bine, așadar, să stăm *cuminți* și treji, *con gli intelletti sani*.

⁴ O spunem de la bun început, importanța implicațiilor a ceea ce prezentăm aici depășește orice amănunt de genul, lipsei de igienă, mizerie etc. care, la drept vorbind, este foarte prezent și în contemporaneitatea cibernetizată pe care o trăim: invităm pe oricine să dea o raită prin getto-urile țărilor fost comuniste sau americane sau prin țărilor lumii a treia. Luxul se găsește acum în aceeași măsură în care se găsea și acum o mie de ani. Iar în privința "democratizării" unui nivel *mediu* de trai vom avea câte ceva de spus puțin mai jos, și să nu mai vorbim de dezastre ecologice provocate de occidentalul modern, de prozelitism și de "civilizare".

⁵ Orice democrație, fie ea populară, liberală sau de orice alt fel, va avea acea oligarhie de indivizi mai egali decât restul. Democrația este o iluzie din două motive: 1. Nu se delegă *puterea* pentru că cel ce pretinde a o delega, nu o deține: în cel mai bun caz, masa definește doar forța brută care fără *putere* rămâne inertă sau acționează orbește și distructiv. 2. Așa-ziiși reprezentanți ai poporului vor avea întotdeauna cu un drept mai mult decât marea masă a demosului: dreptul de a îngredi drepturile celorlalți, și ne întrebăm pe bună dreptate: conform cărui principiu reprezentantul îi este superior celui reprezentat, conform cărui principiu sluga este superioară stăpânului său? Oricum ar fi, jocul

democratic e absurd și ridicol: reprezentanții demosului au această funcție vizavi tocmai de demosul însuși. E ca și cum noi ne-am delega piciorul stâng să fie reprezentantul picioarelor noastre în relația picioarelor noastre cu ele însele, iar piciorul stâng ar fi înălțat în timp ce fratele lui drept ar fi descult, pentru că altfel, piciorul stâng nu ar putea să-și exercite dreptul de conducere asupra picioarelor noastre. De remarcat că piciorul nu delegă capul, pentru că evident, capul nu ar putea fi pus pe același nivel cu piciorul, și așa fiind, el nu ar putea sta pentru picior. Nici capului nu i-ar conveni, și nici piciorului. Motivele sunt evidente.

⁶ Puterea este, dacă vrem să dăm un exemplu din lumea naturii, energia care pune un mecanism în mișcare, și astfel se și numesc, simbolice, calitățile, deci puterile, divine: energii.

⁷ Bineînțeles că acestea sunt exemple simbolice, însă în multe cazuri, chiar aceste exemple au coincis cu realitatea istorică.

⁸ În latină *sacerdos*. Literal, cuvântul înseamnă cel ce oferă sacral: *sacer*, sacru, și *dare*, a da.

⁹ Nu este cazul acum să intrăm în detalii funcției pierdute ce una sub aceiași sceptru atât regalitatea cât și sacerdoțiul: să se ia aminte că Deceneu a deținut o astfel de funcție. Cei ce cunosc semnificația Regelui Lumii știu la ce ne referim.

¹⁰ Se observă o diferență între Putere și forță.

¹¹ Trebuie să insistăm asupra unui fapt care a fost intenționat distorsionat de istoriografia comunistă: așa cum s-a spus despre nobili că-i "exploatați" în *mod principial* pe țărani - cu alte cuvinte asta era menirea lor - tot astfel s-a spus despre rege în ceea ce-i privește pe vasalii săi. Trebuie să spunem că acest mod de a privi lucrurile nu numai că este neadevărat, dar și complet stupid: nobilul, respectiv regele ce-i trata prost supușii risca să-și ruineze propria poziție care, în mod evident, era lipsită, într-un caz de caz, de calitatea reală a puterii care atunci când este posedată cu adevărat, obligă individul la retragere și dezindividualizare.

¹² Bineînțeles că această categorie a ucenicilor este o masă eterogenă din care poate ieși un sacerdot sau nu poate ieși nimic mai mult decât ceea ce este deja: Fiecare tânăr, înainte de a intra în ucenie la un maestru, îi vor fi testate aptitudinile inerente ființei sale - cu alte cuvinte *puterea* latentă cu care a fost dotat la naștere. Pentru că nimeni nu este inutil, ci toți au o menire; doar civilizația noastră modernă a smuls din rădăcină și a pierdut din vedere *puterea* din om.

¹³ Această acalmie vagă pe care o trăim astăzi este o maimuțărirea a echilibrului real. Trăim extrema infernală a mijlocului. De aici toate egalitarismele pe care Steinhardt le numește "caldicele". Avem un nivel mediu de trai în care din același bld se hrănește și talpa și vârful. Iar dacă talpa trăiește mai bine, fără nici un fel de merit real, elita e obligată să trăiască mai prost, căci trebuie respectată media.

Întâlnirea celui mort cu cel viu

După patru ani, regretatul meu prieten Vasile Avram - scriitorul din Lemniu, cum îmi place să-l numesc, mi-a apărut într-un vis care a durat parcă o noapte întreagă. Se făcea că ne-am întâlnit la mine acasă și am început discuțiile despre creație și creații, despre bine și rău, despre timp și suflet și alte teme care ne erau la îndemână fiecăruia, după experiența noastră de viață, mai cu seamă cele din domeniul educației, al culturii în general și al învățământului în special. Aceste dialoguri le purtam de câte ori se iveau prilejul; la treburile sale prin Gălgău de la Sibiu spre Lemniu și de la Lemniu spre Sibiu sau Năsăud, când considera că discuțiile precedente nu au fost suficiente lămurite, eram onorat de gândul că o noapte. Pentru mine și familia mea acele nopți rămân de neuitat.

Avea o minte scilpitoare, capabilă să treacă de la un subiect la altul și de a reveni pe nesimțite la subiectul dezbătut. În discuțiile noastre folosea cuvinte alese, simple care nu trebuiau tălmăcite, dar care te pătrundeau până în adâncul sufletului.

În dialogul nostru nu făceam pauze lungi, numai atunci când simțeam că argumentele sunt insuficiente pentru a lămurii pe deplin interlocutorul.

Avea un răs blând și un zâmbet cuceritor, mai ales atunci când simțea că, în dialog, argumentele aduse te-au lămurit pe deplin. Această înfățișare de bucurie și satisfacție o pot citi copiii pe fețele părinților de câte ori fac câte o faptă bună sau obțin rezultate pe care aceștia nu le bănuiau.

La dialogurile noastre participau, de regulă, soția Aurelia și unori fiica Ioana-Meda (când era acasă)... Acestea interveneau rar în discuții, de regulă spre sfârșitul lor, când observau că oboseala apărea pe fețele noastre, când ochii clipeau mai des ferindu-se de lumina electrică. Atunci ele ni se adresau:

- Și mâine este o zi, v-am așternut paturile. Această blândă rugămintă a soției m-a trezit, pentru moment, din minunatul vis, dar mi-am continuat din nou somnul.

A reapărut în imaginația mea Vasile Avram scriitorul. Se făcea că ne aflăm în curtea casei, acoperiți pe deplin de căldura razelor soarelui care ajunseseră la înălțimea a două sulii pe cer. Era pregătit să intre în mașina cu număr de Sibiu. Ajuns la volanul mașinii, înainte de plecare mi

s-a adresat:

- Mulțumesc prietene pentru găzduire și tratare, dar mai cu seamă pentru discuțiile purtate. Sărut mâna doamnei și ficei, și să nu uit, te rog să faci o vizită fratelui meu Simion din Lemniu, să vezi cu ochii tăi casa în care m-am născut după tine, la cinci ani diferență.

- N-ai de ce să-mi mulțumesci, prietene! Eu îți aduc mulțumiri că, prin discuțiile purtate, m-ai ajutat să-mi cunosc mai bine talentul și capacitatea intelectuală. Îți doresc o călătorie plăcută, realizarea tuturor visurilor și să devii nemuritor. Să fii sigur că voi trece pe la Simion cât mai curând.

Ceasul deșteptător mă anunță că e ora șapte. M-am trezit din acest minunat vis. Devenisem alt om, cu mai multă încredere în forțele mele. Mi s-a întipărit viu în minte promisiunea făcută în vis lui Vasile Avram că voi trece prin Lemniu să-i vizitez fratele.

Obsedat de visul avut și de promisiunea făcută scriitorului Vasile Avram, mort de aproape patru ani și înmormântat la poalele pădurii de la Mănăstirea Nicula, lângă poetul Ioan Alexandru, am prins prilejul ca zilele trecute, venind la Zalău în vizită la fii și rude, să trec și prin Lemniu. De la intrarea în sat mi-am venit în memorie titlurile cărților sale primite cu dedicație: "Spirala", "Crestinismul cosmic", "Elegiile Orhideei", "Călătoria de sămbătă", "Zeul din labirint", "Constelația magicului", precum și discuțiile purtate cu Vasile Avram. Ajuns în fața școlii și citindu-i numele ce-mi era familiar și drag, ochii mi-au scăpat lacrimi de pomenire și respect. Am rugat prietenul ce conducea, domnul Ioan Hatos din Zalău, să oprească mașina.

Am întrebat câțiva săteni unde locuiește domnul Simion Avram. Aceștia, la rugămintea noastră, ne-au arătat drumul și pe-au spus ca de la biserică s-o luăm pe prima uliță spre stânga. Ajunși la o bifurcație, am oprit din nou mașina și am stat nedumerit. Ceva din interiorul meu mă îndemna să pun mâna pe clanta porții primei case. Observând în curtea unei case de peste uliță o doamnă, i-am pus întrebarea:

- Nu vă supărați! Puteți să-mi spuneți unde locuiește domnul Simion Avram? Cu mâna mi-a arătat casa în fața căreia mă aflam, iar cu gura a vorbit hotărât:

Aici! și a început să strige mai puternic: Simioane, Simioane, ești acasă? Hai iute că te

caută niște domni. De la casa vecină a apărut cel strigat, dar când a apărut în câmpul meu vizual, de bucuria revederii (în imaginația mea cu Vasile Avram - scriitorul din Lemniu), am rostit cu glas tare:

- Vasile, ai venit să mă întâmpini la casa părintească să ne continuăm discuțiile?

- Nu sunt Vasile, eu sunt fratele mai mic, Simion.

- Ochii mei îl văd pe Vasile în carne și oase, cu aceeași statură, privire și fizionomie a feței, iar urechile mele auzind și glasul blajin, îmi întăresc imaginația din mintea mea că este Vasile, celui căruia i-am promis că o să-i vizitez casa natală!

- Fratele Vasile, Dumnezeu să-l odihnească, e mort de aproape patru ani, și își petrece somnul veșnic la Mănăstirea Nicula, dar dumneavoastră nu vă supărați, cine sunteți?

- Eu sunt unul dintre prietenii fratelui dumneavoastră, domnule Simion, și locuiesc în comuna Gălgău.

- Da, mi-a povestit de dumneavoastră foarte multe, vă rog poliți înăuntru și să iertați, casa e așa cum a rămas după moartea părinților noștri, cu pământ pe jos, nu i-am făcut nici o modificare, doar atât cât pe masă și paturi am așezat cărțile și unele din publicațiile din reviste. Am și câteva scrisori ale lui și ale mamei noastre căci cu ea seamă mai mult. Era inteligentă, blândă, cu multă iubire față de copii, un om de suflet cu credință în Dumnezeu, modestă și cu mult bun simț. Aceste calități ni le-a transmis și nouă copiilor (ne-a arătat fotografii cu toți cei trei frați).

Vasile a știut cel mai bine să și le însușească, ba mai mult și să le transmită mai departe fiicelor sale, soției Felicia și prietenilor săi.

- Mă bucur, domnule Simion, că vorbești ca un frate adevărat. Cu cât înaintăm în discuție constatăm că asocierea din mintea mea, că s-a întâlnit cel mort cu cel viu, nu e nicidecum întâmplare. Cei doi frați par gemeni.

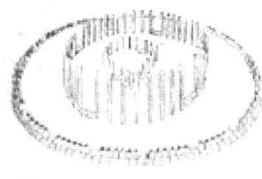
Iubiți cititori, încercați, la trecerea prin satul Lemniu, comuna Letca (sau chiar planificați-vă special) o poposire de câteva elipe în casa scriitorului Vasile Avram. La ieșire singuri veți recunoaște că vi s-au îmbogățit calitățile umane de moralitate, modestie, cinste și credință în Dumnezeu.

Nicolae PAȘCA,
profesor pensionar - com. Gălgău

VASILE AVRAM

CONSTELAȚIA MAGICULUI

O viziune românească
asupra misterului existenței

UCN

Memento

In memoriam Vasile Avram

Târzie fărăna de intrupare
Vis cu tentacule moi, mișcătoare
Apasă pe inimi, cuprinde,
Aducerea-aminte tot mai aprinde.

Tumultul de vedere se întrupează lent
Prin trosnetul din lucruri prea prezent.
Ne tot vegheați în somn printre lucruri
Și ne sopțiți acum, prin amintiri:

Să te desprinzi din leagănul făpturii
Pătruns de înțelesuri, să petreci
Cu mai tineri pași ascunsele poteci
Când drumul-îl limpezește de ceața urii!

În zbor mornic ca-n stâncă
Să te cuprindă veșnicele porți
Să lași deschisă cartea în care cernem încă
Cenușa neumbririi și tainicele sorți.

Ioana-Meda NEAGA

Canoanele noastre scrise pentru alții

Din preistorie am trăit în umbra canoanelor. Mai târziu li s-au spus canoane de frumusețe și-au fost inventate pentru a obliga mult frumusețea. Privite imediat cu suspiciune.

Oamenii și-au dezbrăcat hainele și-au lăsat capul măsurat. Au fost de acord să-l mai lungească ori lățească. Artiștii-regii destinelor în bellearte au hotărât Zece, opt, șapte, șase de la bărbie la cuprinsul părului (cât e capul) și de-a lungul trupului. Ce să facă pentru potrivirea unei oglinzi a sufletului? Tot privind i-au dat numele de ochi. Au urmat gesturi știute, să nu fie de deochi. Au criticat pe cei ce nu știau că ochiul se cuprinde de cinci ori pe ovalul feței, până la urechi. Cu ochiul au urmat multe opinteli. Înălțimea privirii a fost găsită, că-i linia de orizont, Dar nu s-a știut numeroza frumusețea oglinzii. S-au dat replici îndrăznețelor ce se iluzionau că văd aidoma ceea ce este.

Au trecut la expresia sugestivă a palmelor, La armonia lor cu privirea și-n grabă au mai pus, scăzut,

Ca să fie cât capul până la podoaba capilară.

Pentru a nu-i dezorienta pe artiști. Cei ce și-au pierdut părul să-și planteze fire.

Dacă sunt săraci să nu pozeze.

Să-și cumpere pâine.

Totuși, părul să fie egal cu nasul, fruntea și urechea.

Dar oare mintea este cât fruntea?

Discuții nesfârșite a născut nasul,

Dacă să mai facă până la gât o dată pasul.

Ce-i când e mai lung, scurt, cărn?

A urmat gura cu buzele-i, lățimea, locul potrivit. Natura face risipă în a-i decide locul și cum să mai fie că și ea oglindește trăirea?

capul, gâtul, umerii, picioarele, degetele și fără omisiune alte segmente.

Pentru frumusețea firii s-au scris reguli pentru alții, întotdeauna pentru alții.

Spațiul nostru minune

Este cu atâtea taine și se numește locul nostru, locul lumii.

și are și nu are contur.

Pricepem întrucâtva finitatea și înfinitatea.

Ne rotim capul și iață punctele cardinale.

Declarăm că n-a mai fost spus ce noi zicem,

deși ne este incertă exactitatea.

Mai știm apropiată reușita de privim acest cerc, punând la pândă simțuri și minți gânditoare purtate de savanți.

Sunt cele trei sute șazece de grade ce pornesc de la înălțimi diferite, pentru a sparge mărșirea.

Spărtură este pe cât de certă pe atât de incertă.

Așa sunt lucrurile pătrunse, nepătrunse ori zărite lată, observăm embrionii și elipsele întinderilor și micimilor. De ce sticlă ne sunt apropiate pentru a fi ajunse?

Aparatele mai poposesc asupra unor felurități care încă nu au nume. Credem că datul lor înseamnă să fim obligați.

Creăm modele, devoalăm enigmaticele, zi de zi prelungim visele,

În ciuda distanțelor uriașe și parecă a orgoliului cu care au fost create.

Spațiul își dezvăluie unul apoi altul din secrete, din diversitate.

În constelații se mișcă culoare în tumult de nedescris, alteori discret, până la negrul perfect.

Între corpurile arzătoare se mai vede, crede, simte Apar petele negre.

Enigmaticele, concentratele pot asigura contrastul. Poate că lăse sunt ca alături de lumină, stele,

sensibilitate și cuget să compună, să dovedească ceva din minunea lumii.

Micul și vastul sunt multe și le zicem locuri, înțelegem că sunt locuri.

Toate sunt necuprinsul, neînsemnatul și minunile importante pentru clipa noastră.

Chipurile noastre

Iată locul nostru mare și nefiresc de mic. Locul înseamnă chipurile noastre mai întâi. Cum ne-am ocupat casa și tuțul pe seama posterității...

Se simț puțin odihnitoare și mult neprimitoare, după noroc.

Suntem așa cum ne vedeți, că-i întâmplare, aranjare... Diferențe și ineptizabile analogii între noi și atomii universului,

De sunt frumoase, chemătoare ori respingătoare. Prin ele se înțelege nevoia și se transformă în puncte, suprafețe și volume suflarea.

Stă ascunsă în colțul nostru sfioasă demnitatea.

Semănând cu anii ce-i dă copilăria, Ce oroare când îi vrem toată grandoarea.

Să recunoaștem că ni-i timpul scurt. De vrea onoarea să se rotunjească în veșnicie.

Suntem antinomici; suntem noi născuți. Voința pândeste gândirea.

Gândirea mult o oprește. Comune ne sunt ele și primele bunuri.

De la lași la eroi. De la gânguitori la genii.

Nevoia imperioasă îl dă pe unicul ce-și mărturisește individualitatea.

Se mândrește creația umană cu atâtea chipuri găsite. Pe locuri ales și-a săpat profiluri.

Vrea nevoia să întrecă natura fiindcă ea s-a imitat destul.

Unul în celelalte și toate în unul.

După îndelungi și iscoditoare aplecări. Greu au fost găsite, zămislite.

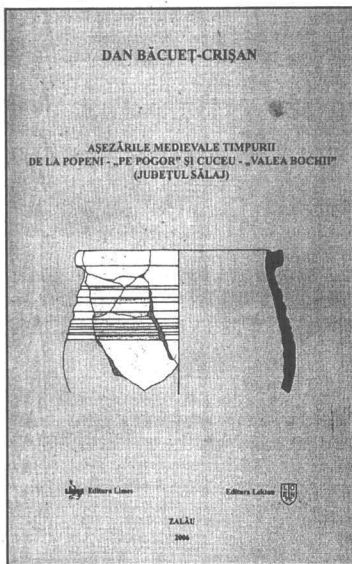
Modele le-au fost chipurile noastre, enigmatice noduri.

Daniel MUREȘAN,
Baia Mare

Malaxorul de știri & opinii culturale

Cu ajutorul (re)fluxului gratuit de știri culturale al Agenției Rompres, cu ajutorul cărților primite la redacție, a semnalelor editoriale, cu ajutorul altor...surse libere, vă ofer o nouă ediție a "Malaxorului". Pentru vremuri culturale mai bune. În Sălaj.

Apariție editorială sălăjeană

La editurile Limes și Lekton, Zalău 2006, a apărut cartea "Așezările medievale timpurii de la Popeni - Pe Pogor și Cuceu - Valea Bochiei" (județul Sălaj) de Dan Băcuț-Crișan. Coordonator științific, Cornel Grad; consilier editorial Ioan Oroș. Cartea a apărut cu sprijinul financiar al Primăriei Municipiului Zalău, PFA Andraș Mirel - Alin, Magazin Sălăjean, Protherm Com și Real Invest, un rol important în publicarea cărții avându-l Asociația Pro Sălaj. În prefață, dr. Ioan Stanciu notează: "Dan Băcuț este autorul sau coautorul unor săpături arheologice din cuprinsul județului Sălaj (Badon, Bobota, Cuceu, Mirșid, Nușfalău, Pericea, Popeni, Zalău), ale căror rezultate, integrate unei recente teze de doctorat și, în bună parte, deja publicate, au contribuit în mod efectiv la completarea imaginii despre evoluția teritoriului nord-vestic al României pe parcursul epocii medievale timpurii (...)", remarcând eforturile făcute de cercetătorul sălăjean într-un domeniu încă insuficient dezvoltat - cel menționat deja, cercetarea arheologică a epocii medievale timpurii.

Primul dicționar biografic al literaturii române

Dicționarul Biografic al Literaturii Române (DBLR), cea mai completă lexicografie literară publicată până în prezent în țara noastră, aparținând prof. Aurel Sasu, a fost lansat de Editura Paralela 45 în Sala Oglinzilor a Uniunii Scriitorilor din România. "Primul dicționar adevărat pe care îl avem, un instrument de lucru absolut necesar, o carte care se consultă și care are avantajul că nu trebuie citită", după cum o caracteriza criticul literar Nicolae Manolescu, președintele Uniunii Scriitorilor, DBLR oferă date biobibliografice despre 2.301 de scriitori de la începuturile literaturii noastre și până la generația 2000. Rod al muncii de trei ani, a autorului, un cunoscut lexicograf, lucrarea, în două volume (Vol. I A-L; Vol. II M-Z), cuprinzând aproximativ 2.000 de pagini, se adresează deopotrivă specialiștilor, dar și publicului larg prin bogata cantitate de informație, obiectivă, nesupusă nici unui criteriu ideologic. "Vechi de doi ani", după cum afirma Nicolae Manolescu, DBLR se încheie în anul 2004 și va fi înnoit prin reeditări

successive, reactualizate cel puțin la 5 ani. DBLR poate fi cumpărat din librării la prețul de 230 lei noi (2.300.000 lei vechi). Dicționarul continuă lucrări similare editate anterior, cea mai cunoscută și apreciată fiind Dicționarul scriitorilor români realizat în 1998-2002 de Aurel Sasu, Mircea Zăciuș și Marian Papahagi.

Centenarul Muzeului. Țăranului Român

Muzeul Țăranului Român a găzduit o dezbatere ocazională de aniversarea unui veac de existență. "În acest muzeu este, acum, Țăranul român nu înbălsămat, nu reconstituit, nu defunct, ci monumentalizat în absență, și în toată forța vitalității lui", a spus, cu această ocazie, Andrei Pleșu, cel care a reușit, ca ministru al culturii, să transforme muzeul de istorie al partidului comunist, în cel al Țăranului român. El a spus că acest lucru a fost posibil grație regretatului director al muzeului, pictorul Horia Bernea, dar și a actualei conduceri, prin aplicarea unui "dozaj" corect între știința muzeografică și imaginație. "Conflictul este între muzeul tradițional și cel neconvențional, creator, cu un alt tip de dialog și un alt mod de expunere a obiectelor", a spus Pleșu. În 1948, Muzeul de Artă Națională devine Muzeul de Artă Populară al Republicii Populare Române, iar în 1953, colecțiile sunt mutate în Palatul știrbei de pe Calea Victoriei, în clădirea construită de Samurcaș instalându-se Muzeul Stalin. În 1990 se naște Muzeul Țăranului Român, director, până în 2000, fiind pictorul Horia Bernea. În 1993, a doua zi de Paște, se deschide muzeul cu prima expoziție: "Crucea". În 1996, muzeul primește premiul "Muzeul European al Anului" (EMYA).

Un nou album Alexandru Andrieș

Cantautorul Alexandru Andrieș a lansat, la Librăria Cărturești, noul său album, intitulat "Nimic nu iese așa cum vrei". CD-ul conține 15 piese noi, care evocă perioada anilor '60-'70. Artistului i-a venit ideea de a aborda acest stil în aprilie, după lansarea digipack-ului DVD+CD "Ediție specială", dorind să schimbe linia melodică promovată până acum, cu care și-a obișnuit publicul. În ciuda titlului pesimist al albumului, artistul afirmă că ascultătorii vor descoperi în cântecele sale multe lucruri amuzante. "Lucrurile care dor să rezolvă cel mai bine cu un zâmbet", spune Andrieș. Casa de discuri A&A Record a propus ca piesa reprezentativă a albumului să fie "Casanova", dar Alexandru Andrieș a îndemnat posturile de radio să aleagă melodia care li se potrivește cel mai bine. Concertul de lansare a albumului va avea loc pe 4 decembrie, la Sala Auditorium a Muzeului de Artă și va costa aproximativ 20 lei.

Goran Bregovic: Ciocărlia, cea mai bună fanfară din lume

Cunoscutul compozitor și interpret Goran Bregovic, aflat la București, a declarat, în cadrul unei conferințe de presă, că ansamblul românesc "Ciocărlia" este, în opinia sa, cea mai bună fanfară din lume. După ce a urmărit o scurtă a evoluție a fanfarei "Mileanca", alcătuită din 14 copii din Botoșani, care au interpretat în cinstea venirii sale piese din repertoriul românesc, dar și din cel al lui Goran Bregovic, artistul și-a exprimat convingerea că viitorul muzicii românești este pe "mâini bune". El a reamintit că unul dintre instrumentiștii săi este de la granița cu România și a subliniat că muzica fanfarelor din această țară este "poate cea pe care o respectă cel mai mult". Întrebat dacă este un admirator al muzicii clasice, el a replicat că preferă creațiile muzicale contemporane, mai ales pe cele compuse de la Stravinsky încolo. "Destinul meu este diferit de cel al celorlalți compozitori contemporani. Am cântat pe cele mai mari scene ale lumii cu orchestra mea alcătuită din peste 40 de muzicieni. Însă, deoarece compun piese care pot fi interpretate la nunți sau înmormântări, am un destin diferit de cel al altor compozitori. Aceasta nu înseamnă însă că muzica mea este mai puțin complexă. Am trecut de vârsta de 50 de ani și pentru mine muzica nu mai e alcătuită dintr-un vers și un refren", a spus Bregovic.

Artistul a afirmat că în ultimii zece ani, a compus mai puțin muzică pentru filme. A explicat că, în tinerețe, dorea să exploreze mai multe posibilități, dar că acum nu mai are timp suficient pentru a accepta să creeze coloana sonoră a mai mult de două filme pe an. Pe de altă parte, a adăugat că îi place să lucreze în urma unor comenzi, subliniind că acestea au alcătuit în cea mai mare parte istoria muzicii. În acest sens, el a explicat că existența unei astfel de comenzi este favorabilă creației, deoarece îngreunează într-o anumită măsură libertatea compozitorului, oferindu-i în același timp un termen pentru finalizare și, desigur, plata. Artistul a amintit că, în urmă cu doi ani, a compus o liturghie, la comanda unei biserici din Italia, și a adăugat că este posibil ca - după ce va încheia și partea a doua a acesteia - să o prezinte în România. Compozitorul a mai spus că îi place să lucreze opt ore pe zi. El a adăugat că, în calitate de compozitor balcanic - e "fatalmente" influențat de România și a precizat că dacă în muzica sa vor fi identificate elemente din acest spațiu nu e pentru că le-ar fi furat, ci pentru că s-a produs un fenomen "inevitabil".

"A Nightmare on Elm Street", ales cel mai înfricoșător film al tuturor timpurilor

Horror-ul clasic "A Nightmare on Elm Street" a fost ales cel mai înfricoșător film al tuturor timpurilor, într-un sondaj realizat de Yahoo! Entertainment.

Filmul - produs în 1984 - a surclasat alte filme celebre de gen, precum "The Texas Chainsaw Massacre" sau "Halloween".

Topul celor mai bune cinci filme horror din toate timpurile este următorul:

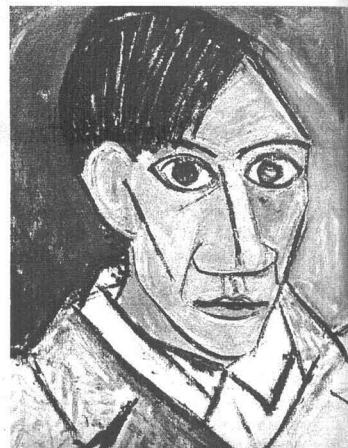
1. A Nightmare on Elm Street
2. The Texas Chainsaw Massacre

3. Halloween
4. Candyman
5. Friday the 13th.

Stephen Hawking pregătește un film în 3D despre formarea Universului

Astrofizicianul și matematicianul britanic Stephen Hawking va apărea într-un film în trei dimensiuni (3D) despre formarea Universului, relatează Sunday Times. Filmul, intitulat "Beyond the horizon" (Dincolo de orizont), își propune să explice unele dintre teoriile complexe apărute de Hawking și de alți astrofizicieni, cum ar fi ideea că spațiul are 11 dimensiuni și cauzele Big Bang-ului. Intriga, în fapt simplu pretext pentru expunerea teoriilor științifice, se bazează pe o întâlnire între omul de știință și o jurnalistă de la cotidianul britanic The Times. Leonard Mlodinow, fost scenarist al serialului de televiziune "Star Trek", lucrează împreună cu Stephen Hawking la acest proiect, aflat încă la începuturile sale. Savantul britanic, în vârstă de 64 de ani, este atins de o gravă boală, scleroză laterală amiotrofică, ce îl împiedică într-un scaun cu roți și îl obligă să se exprime prin intermediul unui computer și al unui sintetizator vocal.

125 de ani de la nașterea lui Pablo Picasso

Numele complet al celebrului pictor Picasso era Pablo Diego Jose Francisco de Paula Juan Nepomuceno Crispin Crispiniano de la Sentissima Trinidad Ruiz Blasco Picasso y Lopez. S-a născut la 25 octombrie 1881, în familia unui pictor și totodată profesor de desen, moștenind astfel acest talent al tatălui său. Picasso a început să picteze de la o vârstă fragedă. În 1895 începe studiile la școala de Arte Frumoase din Barcelona. Semnează la început cu numele tatălui, Ruiz Blasco, dar începând cu 1901 se hotărăște să folosească numele mamei, Picasso. Perioada albastră corespunde anilor 1901-1903, denumirea provenind de la faptul că nuanța care domină aceste picturi este albastrul. Anul 1901 este totodată marcat de deschiderea primei sale expoziții, la Paris. Evenimentul are loc la galeria de artă a colecționarului și negustorului de tablouri, Ambroise Vollard. În 1904 se stabilește la Paris. Este începutul perioadei roz, picturile sale fiind, de această dată, dominate de această culoare. Din 1907 până în 1914 realizează, alături de Georges Braque, picturi ce aveau să fie numite "cubiste", denumirea provenind de la faptul că imaginile reprezentate sunt reduse la forme geometrice cât mai simple. Lucrarea fondatoare a ceea ce avea să se numească "cubism" este "Domnișoarele din Avignon", în 1907. În timpul Primului Război Mondial, Picasso se mută la Roma. Anul 1925 a fost marcat de o ruptură radicală în opera pictorului. Pictează tablouri cu imagini

violente și creaturi diforme. În iulie 1936, când a izbucnit războiul civil în Spania, a fost numit director al Muzeului Prado. Ca urmare a bombardamentului de la Guernica în timpul războiului civil spaniol din 1937, Picasso realizează una dintre cele mai cunoscute opere ale sale, "Guernica", capodoperă dedicată victimelor fascismului. S-a stins din viață la 8 aprilie 1973.

Artă, nu bani

Liderul trupei Phoenix, Nicu Covaci, a anunțat înființarea Casei de discuri "Phoenix Records". "Vrem să facem calitate, artă, și nu bani", a spus Covaci, menționând că acest deziderat va prima, în defavoarea "celor care vor să se bătăie din fund, sau să facă mitocanii pe scenă". Phoenix-ul s-a declarat însă preocupat în privința relațiilor pe care nou-inființata casă de discuri o va avea cu sistemul de distribuție din România, în care "doi-trei inși își fac loc cu coatele și își fac de cap". "Nu știm ce-o să fie, toate firmele de distribuție cu care am avut de-a face nu ne-au satisfăcut", a declarat artistul.

Alt Cohen la Polirom

De peste patru decenii, canadianul Leonard Cohen nu încetează să fascineze milioane de admiratori. Scriitor de forță, dar și celebrat muzician, Cohen a stârnit mereu controverse, de la primele versuri, considerate a fi la limita pornografiei, până la retragerea sa, la sfârșitul anilor 90, într-o mănăstire budistă. "Cartea aleanului are tonul, anvergură și aerul marțial al finalului de carieră. E în egală măsură recapitulativă și prospectivă, dând impresia că închide și deschide, prin cele peste o sută șazeci de poeme și patruzeci și trei de desene (cele mai multe autoportrete), o etapă în creația poetului. Strategia e cât se poate de limpede: alături de desene, adică de imagine, e convocat și sunetul, pentru a obține harta în relief a unui suflet niciodată tălmăduit. În mod esențial, poezia lui Leonard Cohen este una de dragoste" (Mircea Mihăieș).

Învățarea - o prioritate națională.

Pentru Marea Britanie

Sue Wilkinson, director al Policy and Advocacy Team-Museums, Archives and Libraries din Marea Britanie a afirmat, în cadrul seminarului "Ce învățăm astăzi la muzeu?", desfășurat la Muzeul Național de Artă al României, că învățarea este o prioritate națională pentru Marea Britanie. "Dintr-o națiune care s-a bazat până acum pe industrie, ne-am transformat într-una care învață foarte mult", a spus Sue Wilkinson. Împărțind celor prezenți la seminar din experiența proprie, ea a pledat pentru dezvoltarea unui parteneriat stabilit la nivelul ministerelor culturii și educației în privința "învățării la muzeu". "A învăța într-un muzeu este mai mult decât a privi", a spus oaspetele britanic, subliniind că, prin intermediul programelor de educație muzeală, prin dialog și experiențe creative, copiii, tinerii, bătrânii și alte categorii sociale pot dobândi astfel "cunoștință, aptitudini, valori și sentimente". Potrivit lui Sue Wilkinson, în Marea Britanie educația muzeală e considerată drept cea mai importantă activitate a unui muzeu, pe același plan cu conservarea și restaurarea, fiind inclusă în standardele muzeale minime. Acesta este motivul pentru care numai Departamentul educației din executivul britanic acordă, anual, suma de 45 de milioane de lire sterline pentru dezvoltarea acestei activități. Mai mult, programele de educație muzeală depășesc simplul cadru al muzeului, prin activitatea comunitară acestei instituții călătorind cu colecțiile în școli și spitale sau adresându-se unor persoane care nu știu să citească și să scrie, dar care își pot dezvolta astfel aptitudini nebanuie. "Ielul nostru este ca, pe viitor, să nu mai fie nevoie să expunem obiecte cu etichete la muzeu", a mai spus Sue Wilkinson.

Tara Moss la Editura Leda

Tara Moss

GRUPUL EDITORIAL CORINT

În "Fetiș" acțiunea se desfășoară în jurul unui model internațional - Mak, studentă la psihologie judiciară, care descoperă că prietena ei cea mai bună a fost asasinată în mod brutal. Pe măsură ce Mak se implică tot mai mult în acest caz, este prinsă într-un joc mortal de-a șoarecele și pisica, fără să fie conștientă că a devenit obsesia unui psihopat sadic...

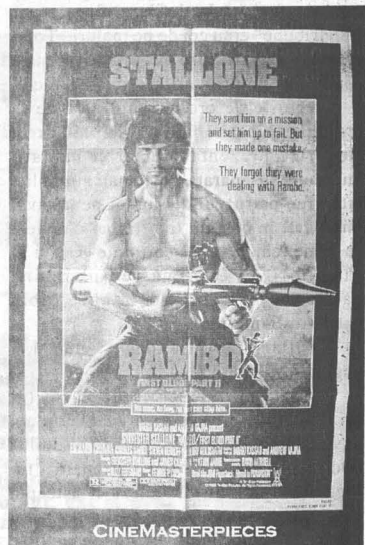
Rilke la "Ideea Europeană"

Rainer Maria Rilke, *Elegii duineze*. Traducere de Nicolae Breban. "Vrând să fac un dar poezilor români - de la care în tinerete am primit inestimabile daruri, Nichita, Cezar, Grigore -, am îndrăznit o versiune românească a intraductibilității și abstruselor poeme rilkeene. Mostre supreme ale unui discurs poetic somnambolic, desfidând nu numai logica și sintaxa curentă dar și cea poetică, aceste Elegii... sunt, cred eu, un vârf dacă nu un monument al spiritualității moderne europene. Sunt fericiți că limba română a strămoșilor mei și a marilor poeți români a primit și a putut cuprinde arta poetului austriac, ce se elatîna și cuvântă într-un aer de o tensiune insuportabilă, între Pindar și Hölderlin, un monument de vârf inegalabil, cu siguranță, al creației europene" (Nicolae Breban).

Ziua culturii - sărbătoare națională în Japonia

În Japonia, ziua de 3 noiembrie este considerată sărbătoare națională și are o dublă semnificație. Este ziua de naștere a împăratului Meiji (1852-1912), considerat părintele Japoniei moderne, și, în același timp, ziua adoptării așa-numitei Constituții pacifiste, în vigoare și astăzi. Începând din 1948, ziua de 3 noiembrie este celebrată sub denumirea de Ziua culturii, în spiritul idealurilor promovate de legea fundamentală a Japoniei, și anume pacea, libertatea și promovarea culturii. Constituția Japoniei a intrat în vigoare la 3 mai 1947. Un an mai târziu, ziua de 3 mai a devenit sărbătoare națională în Japonia. De Ziua Constituției sunt organizate ceremonii la nivel național, iar ușile Dietei (parlamentul japonez) sunt deschise publicului. La 3 noiembrie, de Ziua culturii, la Papatul Imperial din Tokyo, împăratul Japoniei, Akihito, acordă prestigioasă medalie Ordinul Culturii acelor personalități care prin activitatea lor s-au distins în domeniile științei, artei și culturii. De asemenea, în marile orașe ale Japoniei sunt organizate manifestări culturale, în care sunt evidențiate arta și tradițiile poporului japonez.

În sfârșit, o veste bună: Sylvester Stallone renunță la actorie

Actorul american Sylvester Stallone a declarat că s-a săturat să joace în filme de proastă calitate, motiv pentru care va renunța la actorie și va încerca să-și demonstreze calitățile de regizor, relatează site-ul Contactmusic, consultat de Rompres. Cariera de actor al celui care l-a interpretat pe Rambo a început să scădă în ultimii ani, Stallone fiind actorul cu cele mai multe Premii Zmeură "căstigate". Ultimul film al starului este "Rambo IV: In The Serpent's Eye", la producerea căruia a participat ca actor și regizor. "După acest film, mă voi ocupa numai de regie. Am fost dezamăgit de ultimele roluri primite", a precizat Stallone.

Darwin online - un proiect al Universității Cambridge

Peste 50.000 de pagini tipărite, peste 40.000 de fotografii ale manuscriselor originale - și un aparat de căutare în toate acestea. Pentru prima dată, operele complete ale unuia dintre cei mai mari savanți ai umanității sunt accesibile de oriunde din lume, gratuit, pe internet, notează BBC. Este vorba despre un proiect al Universității din Cambridge care a reușit să construiască o adevărată bibliotecă a științei în epoca victoriană. Scopul proiectului condus de John Van Wyke este să pună la dispoziția specialiștilor și nespecialiștilor tot ce a scris Charles Darwin: de la marile tratate despre evoluția speciilor și originea omului, până la carnete de însemnări și scrisori.

Daniel SĂUCA

Caiete Silvane

ISSN 1454 - 3028

Adresa redacției: Zalău, Piața Iuliu Maniu, nr. 4, Sălaj, România
Tel./fax 0260/612870;
e-mail: caietesilvane@yahoo.com
culturasj@zalau.astral.ro
www.ccts.ro

Responsabilitatea pentru opiniile și calitatea materialelor publicate revine în întregime autorilor.

Revista apare în urma unui protocol de colaborare încheiat între Consiliul Județean Sălaj; Prefectura Sălaj; Direcția Județeană pentru Cultură, Culte și Patrimoniul Cultural Național Sălaj; Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău; Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” Filiala Zalău; Biblioteca Județeană „Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj; Inspectoratul Școlar Județean Sălaj; Arhivele Naționale Filiala Sălaj; Cenaclul literar „Silvania” și Centrul Culturii Tradiționale Sălaj.

Colectivul de redacție:

Cristian Contras - director
Daniel Săuca - redactor șef
Daniel Hoblea - secretar de redacție
Ileana Petrean - Păușan, Elena Musca - redactori
Marius Soare - tehnoredactor

Tiparul realizat la Tipografia SC Graiul Sălajului SA Zalău, B-dul Mihai Viteazul, nr. 77, Sălaj
tel./fax 0260616981

Abonamentele la revista se pot contracta prin oficiile poștale și factorii poștali, precum și prin S.C.DAMCO S.A. Prețul unui abonament pe o lună este de 1,5 lei noi (15.000 lei vechi).

Parada gay

(corespondență din Amsterdam)

Bărțile de mărimea vapoarelor treceau sâmbătă la defilare. Spectatorii "din tribune" erau cei de pe maluri. Totul părea o manifestare de protest contra abuzurilor imprimate-n climatul social și-n regulile de ordine interioară de la serviciu - birouri, fabrici, uzine. Carele alegorice prezentau femei și bărbați, împreună și separați, costumați simbolic. Iată vreo patruzeci de domni pe o navă, îmbrăcați în costum tradițional olandez, cu bonetică, fuste și șorțule. Gravi și zămbitori, ei exprimă sensul iubirii patriotice scos de sub robia patriotardismului.

Ne aflăm în Amsterdam. Sâmbătă, 5 august - gay parada.

Pe canalul numit Prinsengracht (al prințesei), la intrarea-n cartierul Jordaan, navele ce defilează trec pe sub al doilea pod, unde, de pe o navă staționară - tip locuință tipic amsterdameză îi așteaptă o baie de apă. De sus, de pe acoperiș, un domn uda cu furtunul, alți doi cu pistoale de plastic masive, cu apă. Fete și băieți, având în mâini pahare din care beau oarece lichide, contemplă parada.

Veseli demonștrânți reacționează prompt arătând cât de repede se adaptează oricăror intemperii de neprevăzut. Doar barca domnilor cu peruci negre se balansează ușor dezorientat, oamenii știind că și-au pus acasă perucile ca lumea, contând pe efectul unor eventuale ploici (dar s-a anunțat zi cu soare și cu adieri de vânt domoale - și așa și este: o

zi senină, fără ploi), când, iată, se văd nevoiți a face față unui jet de apă venit dinspre spectatoriș, furtunul nefiind reglat la minimum, ci cu forță.

Perucile negre, superbe, cu păr lung, rămân deocamdată perfect fixate pe capete, hainele - rochiile albe largi, rezistând impecabil; țoale albe, prevăzute cu mâneci lungi (palmie de culoare gri-nu știu ce semnificație precisă având - alegoric, în defilarea de azi), mâna lungă fiind una dintre tematicile de protest contra celor cu mâna scurtă. Pe o navă corabie, tineri flăcăi de o frumusețe incredibilă manevrează cele două înalte catarge cu vele albe, de o așa manieră, încât să se aplece la orizontală, când trec pe sub poduri; este corabia pirailor - deși pânzele sunt categoric albe - un cetățean îmbrăcat ca-n secolul menutului circula pe punte.

Nava protestului (se presupune) contra birocrăției prezintă la pupa alegoria fetelor toples albastre. Ele sunt foarte frumoase, dar pictate de sus până jos, până și pletele, foarte albastre, cu

ordine total imprevizibilă.

Decent, pe o latură, un mic vas al poliției navale - purtând firesc numărul

fuste sugerând albastrele alge, arătând intenția de a prefera mai binele de sub ape *rechinismelor subcutanate* de la serviciu.

"Gay - parada" se derulează în spirit de disciplină perfectă. Doar numerele de pe nave nu-s de înțeles, deoarece apar în

său de înmatriculare - contemplă parada, însă astăzi nici pe țarm și nici pe ape nu mai știu cine-i în uniformă de paradă, au ba.

De exemplu, play back - Dolly - interpretat, pe o strapontină navală, de un travesti ce și-a aplicat țafe cam rebelle, are de jur împrejur dansatori care dau din brațe în mod ordonat, femei și bărbați netravestii, îmbrăcați cu sacouri gri-petrol pe a căror plachetă de la buzunar se află brodat sau lipit ecusonul unei cunoscute bănci; la

sacouri abordând cravate uni - cetățeni ai treburilor de toate zilele ce se văd nevoiți să protesteze contra insinuării cum că: Statutul de gay n-ar fi compatibil cu disciplina și cu prezența la program, în mod punctual.

Diva Monroe este evocată, pe un alt podium naval, de către un efeb trecut pe la culturism doar cât să nu rămână ale sale brațe slăbănogae.

În "tribune", pe parapetii podurilor, pe străzi și pe scările imobilelor publice privește în tăcere, așteptând cu sufletul la gură să identifice printre demonștrânți vreun amic, coleg, iubit, soț, nevastă, vecin, protestatar contra abuzurilor din viața sentimentală sau socio-comunitară!!!

Muzica, multă și amplificată, acoperă tăcerile.

Este o paradă în care culoarea roz apare din ce în ce mai rar, movul și violetul părând mai propice situației tranzitoriale dintre sexe, albul, roșul, albastrul și negrul dominând paleta vapoarelor din această sâmbătă.

Iată și un car alegoric vernil - kiki. Ciudat lucru, culoarea verde nu inspiră astăzi cine știe ce.

Când și când apare câte o umbră, câte un steag multicolor al comunității homosexuale.

Iată și barca bărbatilor cu popouri dezbrăcate. Ei au doar niște șorțuri lungi în față și se mișcă unduioși în ritmul melodiei de pe barca lor.

În fine, Parada este imensă; vom mai relata în viitoare ocazii.

din Amsterdam, Uca-Maria IOV

Parada homosexualilor

"Pe 28 mai (2005), România s-a confruntat cu primul marș al homosexualilor din istoria acestei țări creștine. Marșul homosexualilor sau pederastilor (cum mai sunt ei numiți în DEX) s-a desfășurat în pofida sutelor de scrisori de protest primite de primarul Adriean Videanu din partea cetățenilor Capitalei și în urma intervențiilor regretabile ale președintelui Băsescu și ale ministrului Justiției, Monica Macovei. Respectându-și promisiunea, Noua Dreaptă a organizat o contra-manifestație împotriva acestui «marș al rușinii», considerând că a spune NU homosexualității nu este o prejudecată, ci exprimarea unui sistem de valori întemeiat pe Sfânta Scriptură și reperiile tradiționale ale familiei românești. Peste 50 de militanți și simpatizanți ai Noii Drepte au scandat «Rușine! Rușine! Rușine să vă fie!», arborând pe toată durata protestului pancarte cu mesajul: «Împotriva homosexualității, pentru normalitate». (...) Chiar dacă n-au luat direct parte la proteste, multe persoane, organizații sau instituții își exprimă indignarea față de inițierea și desfășurarea festivalului GayFest 2005, care și-a propus să popularizeze ostentativ homosexualitatea, o boală prezentată ipocrit drept «stil de viață alternativă» și element de «diversitate» (un stil de viață în antiteză cu valorile creștine ale familiei românești), să glorifice anormalitatea și să prezinte această boală ca pe ceva acceptabil și chiar ca pe «un model de urmat de către tineri». În comunicatul Noii Drepte se arată că marșul homosexualilor «încalcă bunele moravuri și abuză de proverbia toleranță a românilor, constituia o ofensă și o provocare adresată Bisericii Ortodoxe Române și tuturor creștinilor din România, pentru care homosexualitatea constituie o practică împotriva naturii». Și, nu în ultimul rând, evenimentul «face parte dintr-un plan mai amplu de impunere a stilului de viață homosexual în România, început prin eliminarea articolului 200 Cod Penal, continuat cu difuzarea propagandei homosexuale prin intermediul mass-media și încununat într-un viitor nu prea îndepărtat cu acceptarea «căsătoriilor» homosexuale și cu posibilitatea adopțiilor de copii de către cupluri de homosexuali».

Florian BICHIR

Sursa: http://www.crestinortodox.ro/Parada_homosexualilor_-53-757.html

